

Mia Eriksson Niina Virtanen

INFOKIOSKI – HANKE KOTKASSA - Stop Huumeille Ry:n Fattaluuta-koulutusmalli

Opinnäytetyö
Sairaanhoitaja koulutusohjelma

2018

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijät	Tutkinto	Aika
Mia Eriksson Niina Virtanen	Sairaanhoitaja (AMK)	Kesäkuu 2018
Opinnäytetyön nimi		34 sivua 10 liitesivua
Infokioski-pilottihanke Kotkassa - Stop Huumeille Ry:n Fattaluuta-koulutusmalli		
Toimeksiantaja		
Terveystieteiden yksikkö		
Ohjaaja		
Lehtori Anneli Airola		
Tiivistelmä		
Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata Kotkassa alkaneen Infokioski-hankkeen järjestämistä ja toteutusta. Infokioski-hanke perustuu Stop Huumeille Ry:n kehittämään Fattaluuta-koulutusmalliin, jonka lähtökohtana ovat vapaaehtoisuus, osallisuus, vertaistuki ja halu olla avuksi muille. Infokioski-koulutuksesta valmistuu vapaaehtoisia vertaisneuvoja matalan kynnyksen palvelunohjaukseen. Tavoitteena on helpottaa ihmisten asiointia erilaisissa palvelujärjestelmissä. Kouluttajina Infokioski-hankkeessa toimivat eri viranomaisilta saadut yhteistyökumppanit. Tavoitteena oli dokumentoida koulutusprosessi alusta loppuun ja luoda selkeä tietopaketti siitä, miten valmis koulutusmalli voidaan tuoda toiseen kaupunkiin ja muokata se sopimaan uuteen toimintaympäristöön. Opinnäytetyössä hyödynnettiin toimintatutkimuksellista lähestymistapaa. Kehittämistyö eteni prosessina, jossa toiminta määrittyy suunnittelun, havainnoinnin ja arvioinnin syklinä sekä sen eri vaiheet toistuvat uudelleen. Opinnäytetyössä käytettiin käytännönläheistä ja osallistavaa lähestymistapaa. Toinen työn tekijöistä osallistui Infokioski-hankkeen järjestämiseen sekä koulutukseen, ja tätä omakohtaista tietoa hyödynnettiin tämän työn lähdemateriaalina. Infokioski-hanke toteutui kehittämistyön toimeksiantajan päättäväisyyden ja harjoittelunsa hankkeessa tehneen opiskelijan ansiosta. Alkuperäisessä mallissa koulutus oli suunnattu päihde- ja mielenterveyskuntoutujille, mutta Kotkassa koulutus oli avoinna kaikille. Koulutettavia saatiin hankkeeseen mukaan 5 ja heistä kaikista valmistui Infokioskilaisia. Koulutus alkoi lokakuun lopussa 2017 ja päättyi joulukuun alkupuolella lopputenttiin. Koulutukset järjestettiin kahdesti viikossa, tiistaisin ja torstaisin kumppanuustalo Viikarissa. Valmistuneet Infokioskilaiset päivystävät Kotkan kaupunginkirjastolla joka toinen maanantai klo 10 - 12:00. Infokioski-hanke oli onnistunut ja sen yhteiskunnallinen merkitys kasvaa tietoisuuden myötä. Hankkeen jatko on vielä epävarmaa, koska halukkaita tahoja sen uudelleen järjestämiseen ei ole tiedossa. Tämän kaltainen hanke vaatii onnistuakseen innostuneisuutta ja motivaatiota sen järjestäjiltä.		
Asiasanat		
Vertaisneuvojakoulutus, osallisuus, vapaaehtoisuus		

Authors	Degree	Time
Mia Eriksson Niina Virtanen	Bachelor of Health Care	June 2018
Thesis title Info Stall – project in the city of Kotka The Fattaluuta – training model designed by Stop To Drug Use Ltd		34 pages 10 pages of appendices
Commissioned by The Health Promotion Unit of Kotka		
Supervisor Anneli Airola		
Abstract The purpose of this thesis was to describe how the project called Info Stall was organized and carried out in the city of Kotka. The Info Stall-project is based on a training model designed by Stop To Drug Use Ltd. The training model is based on voluntariness, participation, peer support and the desire to help others. The volunteers that graduate from the project will be peer advisors who help people manage their affairs in different service systems. The objective of this thesis was to document the training process from the beginning to the end and create clear material on how a complete training model can be remoulded to fit into a different operational environment. Both a development task and a functional study were used as methods. The development task proceeded as a process that is defined by the cycle of planning, observation and evaluation. One author of this thesis took part in the Info Stall training course and helped organize it. The personal knowledge gained from the experience by the author was utilized as a resource material in this thesis. The Info Stall-project became reality due to the determination of a health promotion coordinator of the city of Kotka and the participation of a student. The original model was designed to target people who were rehabilitated because of substance abuse and mental health but in Kotka the course was open to all people with interest in this issue. There were a total of five participants in the course and all of them passed the final test and the whole course and are now voluntary workers in the Info Stall. The course started in October 2017 and the final test was at the end of course in December. The training was held in a partnership with the Viikari House every Tuesday and Thursday. The volunteers work at the Library of Kotka every other Monday from 10.00 – 12.00. It's clear that the project was a success and its social impact will grow as the awareness of the Info Stall spreads. The future of the prject is still undecided because none of the departments in Kotka City organization have come forward to take over the project. A project like this demands motivation and enthusiasm from its organizers.		
Keywords Peer advisor training, participation, voluntariness		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	FATTALUUTA-KOULUTUSMALLI.....	6
2.1	Yleistä.....	6
2.2	Toimintaperiaatteet.....	8
3	KOKEMUSASIAANTUNTIJUUS.....	10
4	VAPAAEHTOISUUS.....	14
5	KEHITTÄMISTYÖN TARKOITUS.....	16
6	KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS.....	17
6.1	Lähtökohdat kehittämistyön tekemiselle.....	17
6.2	Kehittämistyöprosessi.....	18
6.3	Kehittämistyön yhteistyökumppanit.....	20
6.4	Päiväkirja.....	21
7	POHDINTA.....	27
7.1	Kehittämisprosessi.....	27
7.2	Infokioski.....	29
	LÄHTEET.....	32
	LIITTEET	

Liite 1. Tutkimustaulukko

Liite 2. Koulutuskalenteri

Liite 3. Mainoskirje koulutuksesta

Liite 4. Kymen Sanomien artikkeli

Liite 5. Infokioski-koulutuksen lopputentti

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö käsittelee Stop Huumeille Ry:n kehittämää koulutusta, jolla on monta eri nimeä riippuen paikkakunnasta. Helsingin Pakkamestarinkadulla sijaitseva johtokeskus, Stop Huumeille Ry, määrittelee raamit koulutukselle, joka on toiminut jo vuodesta 2011 lähtien nimellä Fattaluuta. Kotkassa se kulkee nimellä InfoKioski, joka aloitti toimintansa 15.1.2018 Kotkan kaupungin pääkirjastossa Kotkansaarella. Koulutuksesta valmistuu vapaaehtoisia vertaisneuvoja matalan kynnyksen palvelunohjaukseen. Koulutuksen vetovastuu on Kotkan kaupungin Terveystiedon yksiköllä, ja toinen meistä tämän työn tekijöistä osallistui koulutuksen järjestämiseen ja koulutukseen ja jatkossa myös vapaaehtoistoimintaan. Koulutuksen sisältö ja käytännöt vaihtelevat paikkakunnittain, ja tässä työssä dokumentoimme Kotkan pilottihankkeen kulkua.

Koulutuksen nimi voisi yhtä hyvin olla ”kaikki voittavat”, koska työtön tai kuntoutuja saa tekemistä, onnistumisen iloa, lisää sisältöä elämäänsä ja vertaistukea. Täten hän edistää verkostoitumista ja saa oppia suoraan asiantuntijoilta. Kouluttajat saavat hetken hengähdyksen papereiden pyörittämisestä ja kohtaavat oikeita asiakkaita sekä pääsevät kertomaan pitkän kokemuksensa perusteella, kuinka asioita hoidetaan.

Asiakas, joka ei tiedä mihin virastoon mennä tai mitä papereita sinne tarvitaan mukaan, voi pistäytyä matalan kynnyksen palveluohjaajan juttusilla ja puhua ihminen ihmiselle selvällä suomen kielellä tilanteestaan. Vertainen tiskin toisella puolella on mahdollisesti kokenut samankaltaisen tilanteen. Ohjaustilanne ei siis välttämättä ole vain virkakielitulkkauksesta vaan parhaimmillaan myös empatiaa tarjoavaa tunteiden tulkkauksesta.

Tämä aihe kiinnitti huomiomme sekä henkilökohtaisella että yhteiskunnallisella tasolla. Omat kokemuksemme virasto- ja lomakeviidakosta ovat vähintäänkin värikkäitä tarinoita. Tämän kaltaiselle palvelulle on onneksi koettu tarvetta myös terveydenhuollossa. Kotkassa toimii yksi henkilö, joka tekee samaa työtä palkallisesti. Palveluohjaaja-nimikkeellä toimiva työntekijä on tavattavissa virka-aikana Karhulan terveystietokeskuksen tiloissa.

Tämä opinnäytetyö on kehittämistyö, joka tarkoittaa jonkin vanhan mallin uudelleenrakentamista sopimaan toisenlaiseen toimintaympäristöön, ja jolla pyritään pääsemään parempaan toimintakäytäntöön. Kehittämistyö etenee havainnoinnin, suunnittelun ja arvioinnin syklinä, jossa jokaista vaihetta toteutetaan järjestelmällisesti toisiinsa. Tässä syklillä tarkoitetaan sitä, että kehittämisprosessissa on eri vaiheita, jotka toistuvat uudelleen koko prosessin ajan. (Ojasalo ym 2015, 60 – 61.)

2 FATTALUUTA-KOULUTUSMALLI

2.1 Yleistä

Fattaluuta-koulutuksen tavoitteena on helpottaa asiakkaiden asiointia erilaisissa palvelujärjestelmissä ja kehittää vertaistukitoimintaa päihde- ja mielen-terveyskuntoutujille. Koulutetut vertaispalveluohjaajat eli fattaluudat auttavat asiointin sujuvuudessa käyttäen vertaispalveluohjausta hyödykseen ja toimivat palvelujärjestelmien työntekijöiden apuna hankalissa asiakastilanteissa. (Fattaluuta – apua asiointiin 2017.)

Fattaluuta auttaa esimerkiksi sosiaalivirastoon astuvia asiakkaita neuvomalla, miten hakemukset täytetään ja kuinka sähköinen asiointi toimii. Fattaluuta voi auttaa myös oikean lomakkeen tai palvelun löytämisessä sekä kuunnella ja tulkata asiakkaille sosiaaliviranomaisen päätöksiä ja viestejä. Maahanmuuttajat ovat myös yksi ryhmä, joille fattaluuta voi toimia tulkkina uuden maan käytäntöjen ymmärtämisessä ja soveltamisessa. Kela näkee myös, että fattaluidista on paljon hyötyä asiakkaille. Sosiaalietuuksia jätetään paljon hakematta, kun ei tiedetä, että niihin olisi oikeus, ja fattaluudat voivat tässäkin asiassa tehdä ison vaikutuksen neuvomalla ja kertomalla Kelassa asioiville ihmisille heidän oikeuksistaan ja erilaisista etuuksista, joita he voivat hakea. (Saikkonen 2017.)

Fattaluudat toimivat yhdessä virastoissa asioivien ihmisten ja niissä työskentelevien työntekijöiden kanssa, jolloin kaikki osapuolet hyötyvät yhteiskehittämisestä. Asiakkaiden ääni saadaan kuuluviin ja työntekijät oppivat myös uutta fattaluudilta heidän kokemustensa perusteella. (Mahlanen & Toivari 2015.)

2.2 Historia

Vuonna 2000 perustettiin Helsinkiin yhdistys nimeltä Stop Huumeille ry, jonka fokuksen piste on päihdekuntoutujien vertaistuki. Aatteellisesti, poliittisesti ja uskonnollisesti riippumaton Stop Huumeille ry auttaa ja kannustaa päihdekuntoutujia kohti päihteetöntä elämää. Päihteettömyyteen tukevaa toimintaa on Stop Huumeilla ry:llä tarjota monipuolisesti. Toiminta, joka perustuu vertaistukseen, on maksutonta täysi-ikäisille päihdekuntoutujille. Stop Huumeille ry:llä on päiväkeskuksia, joissa arkisin on toimintaa tarjolla, harrastusvuoroja iltaisin ja viikonloppuisin sekä erilaisia päihteettömiä tapahtumia. (Fattaluuta – apua asiointiin 2017.) Rahoitus Stop Huumeille ry:lle on hoidettu alusta asti omalla varainkeruulla, mutta vuonna 2002 Raha-automaattiyhdistys (RAY) tuli mukaan toimintaan ja toimii päätoimisena rahoittajana (Messmer 2015, 6). Vuodesta 2017 alkaen on myös sosiaali- ja terveysministeriö tullut mukaan rahoittamaan Stop Huumeille ry:tä.

Vuonna 2011 alkoi Fattaluuta-hanke, joka aloitti projektin ensimmäisen nelivuotisen kehittämisvaiheen. Päihdekuntoutujat ja heidän ajatuksensa sekä tarpeensa ovat saattaneet alulle Fattaluuta-hankkeen syntymisen. Projektin suunnittelussa ja toteutuksessa ovat tiiviisti mukana vertaiset ja asiakkaat, joiden avustuksella varmistetaan se, että tukitoimintamuoto on apua tarvitsevien ihmisten tavoitettavissa ja se, että toiminta on vertaisten näköistä. (Fattaluuta – apua asiointiin 2017.)

Erilaisista kokonaisuuksista koostuva koulutus toimii fattaluudan perustana. Koulutuksesta valmistuu vertaispalveluohjaajia, jotka toimivat apuna päihdekuntoutujille ja asiakkaille. Koulutukset edistävät osallistujien valmiutta omien asioiden hoitamisessa ja parantavat elämänhallintaa. Fattaluudat antavat neuvoja apua tarvitseville päivystäessään eri virastojen auloissa ja Stopin tiloissa koskien virastoasiointia sekä lähtevät myös asiointikäynneille mukaan asiakkaan kanssa, jos siihen tulee tarvetta. Stopissa päivystävät myös Helsingin

sosiaali- ja terveystieteiden työntekijät, joiden neuvontapalvelut ovat kaikkien kävijöiden käytössä. Fattaluudet toimivat myös Radalta himaan-projektissa ryhmien vetäjinä. (Fattaluuta – apua asiointiin 2017.)

Syyskuussa 2011 järjestettiin ensimmäinen Fattaluuta-koulutus ja vuonna 2012 alkoi yhteistyö Helsingin sosiaali- ja terveystieteiden kanssa. Kela liittyi mukaan hankkeeseen vuonna 2014. Yhteistyötahojen koulutuksella on toimintamallin käyttöä ja toteutusta levitetty muihin kaupunkeihin. Kotka, Espoo ja Turun A-kilta (luukkukaveri) käyttävät toimintamallia tällä hetkellä. (Fattaluuta – apua asiointiin 2017.)

Vuonna 2015 käynnistyi Fattaluuta-hankkeen toinen projektivaihe (Fattaluuta 2) haetun jatkorahoituksen toteuduttua. Vertaistien kehittäminen päihdekuntoutuksessa ja vertaispalveluohjauksen hyödyntäminen asiakkaiden asiointin helpottamisessa ovat edelleen projektin pääpisteinä. Hankkeen tavoitteena on myös parantaa vertaisten työllistymistä fattaluuta-toiminnan avulla ja saada levitettyä toimintamallia muille sidosryhmille sekä selvittää toimintamallin kehittämismahdollisuudet. (Fattaluuta – apua asiointiin 2017.)

Palautteen kerääminen eri sidosryhmiltä toimii Fattaluuta-toiminnan arvioinnin perustana. Sidosryhminä ovat muunmuassa fattaluudet itse, koulutuksiin osallistuneet, virastoyhteistyökumppanit, fattaluutien kouluttajat sekä asiakkaat. Lisäksi erilaista seurantatietoa kerätään toiminnasta, esim. järjestettyjen päivystysten määrä ja niissä asiointin määrä, yksittäisten asiakkaiden määrä ja järjestettyjen koulutusten määrä. (Fattaluuta – apua asiointiin 2017.)

2.2 Toimintaperiaatteet

Fattaluuta-koulutuksen käynyt henkilö toimii vertaispalveluohjaajana. Fattaluuta ohjaa asiakasta palveluihin sekä toimii asiakkaalle kuuntelijana ja keskustelukumppanina, jonka kanssa voi hoitaa käytännön asioita kuntoon. (Saraniemi 2017.)

Fattaluutana voi toimia täysi-ikäinen henkilö, jolla on aikaa ja halua toimia apua tarvitsevan tukena. Toimintaan osallistuvan tulee olla päihteetön ja lääkkeetön. (Saraniemi 2017.) Lääkkeettömyydellä tarkoitetaan PKV-lääkkeitä,

jotka ovat keskushermostoon vaikuttavia lääkkeitä ja huumausainelain alaisia (Nurminen 2011, 100). Toimintaan osallistuminen tarkoittaa myös ajoissa saapumista koulutuksiin ja vapaaehtoistehtäviin. Vapaaehtoistehtävissä tarvitaan myönteisyyttä, sitoutuneisuutta, joustavuutta ja yhteistyötaitoja. (Saraniemi 2017.)

Oma elämäntilanne ja ihmissuhteet ovat fattaluudalla hallinnassa, sekä hänen tulee pystyä asettamaan omat kokemukset taustalle, kun hän toimii tehtävissään. Fattaluuta ei hoida omia asioitaan asiakkaan käyntien yhteydessä vaan keskittyy täysin asiakkaan tukemiseen. Fattaluuta-toiminnan aikana on tärkeää, että fattaluuta huolehtii myös omasta jaksamisestaan vapaa-ajalla sekä tarkkailee ja kuulostelee omia tunteitaan ja rajojaan. Fattaluudan tukena on aina Stopin toimipiste ja siellä fattaluuta-projektin työntekijä. (Saraniemi 2017.)

Avun tarpeessa oleva henkilö ottaa yhteyttä tai tulee Stoppiin, jossa päivystävä fattaluuta kartoittaa tuen tarvetta eli sitä, mitä ja millaista apua henkilö tarvitsee. Myös virastojen työntekijät voivat kutsua paikalle fattaluudan tai rohkaista asiakasta pyytämään itselleen fattaluudan apua. Yhteistyö asiakkaan ja fattaluudan kesken voi olla joko jatkuvaa tai kertaluontoista. (Saraniemi 2017.)

Fattaluutana toimimiselle on laadittu selkeät pelisäännöt. Fattaluuta on päihteen ja lääkkeetön eikä tuomitse, mutta on suora tuettavalleen. Epäonnistumisia ei oteta henkilökohtaisesti sekä tavoitteisiin suhtaudutaan realistisesti. Fattaluuta ei tee hätiköityjä johtopäätöksiä eikä vaadi tai holhoa. Fattaluuta kuuntelee tuettavaa sekä toimii avarakatseisesti ja puolueettomasti. Fattaluuta noudattaa vaitiolovelvollisuutta sekä käyttäytyy asiallisesti kaikissa tilanteissa. (Saraniemi 2017.)

Fattaluutana voi toimia, kun on osallistunut pakollisiin koulutuksiin ja suorittanut loppukokeen suullisen ja kirjallisen osion, lomaketestin sekä näytöt ja atkurssin hyväksytysti. Lisäksi oman elämän tulee olla hallinnassa. (Saraniemi 2017.)

Vertaispalveluohjaus on asiakkaan etua korostava työtapana. Lähtökohtina ovat luottamuksellisen suhteen luominen, asiakkaan kohtaaminen sekä itsenäisen elämän tukeminen. Palveluohjaaja toimii asiakkaan toiveiden mukaisesti joko

lyhyen tai pitkän ajan hänen tukenaan. Palveluohjaus on asiakkaan ja työnte-
kijän eli fattaluudan yhteistyötä. (Saraniemi 2017.)

3 KOKEMUSASIAANTUNTIJUUS

Kokemusasiantuntija on henkilö, joka omaa tiedon päihde- ja mielenterveys-
ongelmasta. Hän joko itse sairastaa, on kuntoutuksessa, käyttää palveluita tai
on päihde- ja mielenterveysongelmaisen omainen. Hänellä on kokemus siitä,
miltä tuntuu sairastaa, olla kuntoutuksessa ja hoidossa sekä kokemukset jul-
kisten palveluiden käytöstä ja niiden puutteista ja hyödyistä. (STM 2009; Falk
ym. 2013, 14.)

Kokemusasiantuntijatoiminta on saanut alkunsa erilaisista päihde- ja mielen-
terveysryhmistä, joiden peruspilarina on vertaistuki ja sen voimaannuttava vai-
kutukset. Kokemusasiantuntijuutta on hyödynnetty kansalaistoiminnan ja kolman-
nen sektorin puitteissa ja viime vuosien aikana on sitä alettu ahkerasti kehittä-
mään myös julkisen sektorin puitteisiin. (STM 2009.)

Sosiaali- ja terveysministeriön Mielenterveys- ja päihdesuunnitelmassa 2009 –
2015 (Mieli 2009 -suunnitelma) ilmaistaan, että kokemusasiantuntijat otetaan
mukaan terveys- ja päihdepalveluiden suunnitteluun, toteutukseen ja arvioin-
tiin. Kokemusasiantuntijat voivat olla myös mukana kuntien strategiatyössä ja
erilaisissa kuntoutuksen työryhmissä. (STM 2009.) Hallitusohjelman kärki-
hankkeisiin on kirjattu kokemusasiantuntijoiden käytön vahvistaminen (Sipilä
2015, 20 – 21). Kokemusasiantuntijuuden merkitys ja voimavarat yhteisen hy-
vän saavuttamiseksi on siis koettu merkittäväksi myös valtakunnan ylemmällä
taholla. Terveysten ja hyvinvoinninlaitos (THL) koordinoi koulutuksia ja vastaa
niiden laatuvaatimuksista. Ero vertaistoiminnan ja kokemusasiantuntijan toi-
missa on palkka tai palkkio. Vertaistoimija toimii vertaisena saman asian koke-
neelle henkilölle, kun taas kokemusasiantuntijan rooli on näkyvämpi ja yleis-
esti kertoo kokemuksesta suuremmille joukoille ja on koulutettu tehtävään.
Päihde- ja mielenterveystyössä kokemusasiantuntijuudella on pitkät perinteet.

Nykypäivän asiakaslähtöinen ajattelumalli on lisännyt kokemusasiantuntijoiden käyttöä ja koulutusta myös muilla terveyden ja hyvinvoinnin osa-alueilla. (Karjalainen 2014, 3 – 13).

Kokemusasiantuntijan tieto auttaa työntekijöitä jäsentämään oikeanlaisen ymmärryksen siitä, että minkälaista esim. päihde- ja mielenterveyskuntoutujan arki on (sairaus, kuntoutus), miten häntä on ohjattu palveluihin, miten häntä on kohdeltu hakiessaan apua sekä minkälaisia puutteita ja hyötyjä hän näkee järjestelmän toimivuudessa. Kokemusasiantuntijoiden omat elämäntarinat ja kokemukset auttavat täydentämään ammattiauttajien osaamista ja saavat heidät ymmärtämään työnsä merkityksen päihde- ja mielenterveyskuntoutujien parissa sekä miten palveluja voidaan kehittää toimivimmiksi. Kokemusasiantuntijatoiminnassa keskeistä on halu auttaa muita omien kokemusten perusteella ja olla mukana kehittämässä sosiaali- ja terveyspalveluja paremmiksi. (Hietala & Rissanen 2015, 11–14.)

Kuka tahansa päihde- ja mielenterveyskuntoutuja ei voi ryhtyä kokemusasiantuntijaksi. Kokemusasiantuntijatoiminta edellyttää riittäviä voimia ja sitä, että oma kuntoutus on siinä vaiheessa, että voidaan sitoutua mukaan prosessiin sekä kykyä toimia yhteistyössä ammattilaisten kanssa. Kokemusasiantuntijatoiminnan on huomattu vaikuttavan hyvin positiivisesti osallistujien hyvinvointiin, koska toiminta koetaan voimaannuttavaksi, ja se antaa osallistujille tunteen omien kokemusten merkityksellisyydestä. Kokemusasiantuntijatoimintaan osallistuvat käyvät läpi koulutuksen, joka sisältää teoretiedon sekä valmiudet ja taidot toimia erilaisissa kokemusasiantuntijatehtävissä. (Hietala & Rissanen 2015, 12–14.)

Torron (2016) tutkimuksen tuloksissa, jossa hän haastatteli kokemusasiantuntijoita, nousee selkeästi esille kokemusasiantuntijuuden merkitys. Kokemusasiantuntijuudesta koettiin saavan arvostusta, ja sen koettiin lujittaneen haastateltavien itsetuntoa sekä sitä pidettiin sydämen asiana kulkea autettavien rinnalla. Halu auttaa muita oli monelle haastateltavalle lähtökohtana lähteä mukaan kokemusasiantuntijatoimintaan. Esimerkiksi toimiminen ja omien kokemusten hyödyntäminen muiden auttamiseksi toimivat ponnahtauslautoina heille. Tiedon jakamisen omista selviytymistarinoista uskottiin toimivan paremmin kuin sosiaali- ja terveysalan ammattilaisen, koska kokemusasiantuntija on

ollut itse joskus autettavien tilanteessa ja kokemusasiantuntijalle puhuminen voisi olla helpompaa. Kommunikaatiota potilaan ja sosiaali- ja terveysalan ammattilaisen välillä pystytään edistämään kokemusasiantuntijan avustuksella, koska kokemusasiantuntija voi toimia ns. ”tulkkina” ja pitää huolen siitä, että molemmat osapuolet tulevat ymmärretyiksi. (Torro 2016, 28 - 34.)

Kokemusasiantuntijoiden työssä on erilaisia haasteita. Tämä käy ilmi Torron (2016) tutkimuksen tuloksista. Ulkopuolisen tuen puuttuminen työn tuomien haasteiden selvittämiseksi on ollut puutteellista. Yhteistyössä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten kanssa esiintyy ongelmia, koska toisinaan kokemukseen perustuvaan tietoon ei osata suhtautua oikealla tavalla ja tietoa kyseenalaistetaan. Vastarintaa on koettu sosiaali- ja terveysalalla työskentelevien puolelta, koska kokemusasiantuntijat on koettu työmaalla kilpailijoiksi. Koulutus on osin koettu puutteelliseksi perustuen riittämättömien valmiuksien antamiseen ja lisää tietoa kaivattaisiin sairaanhoitopiirin toiminnasta ja palvelujärjestelmästä. (Torro 2016, 40 - 41.)

4 OSALLISUUS

Osallisuus on tunne, joka syntyy, kun yksilö kokee olevansa osallisena jossakin yhteisössä. Tällaisia yhteisöjä voivat esimerkiksi olla koulu tai koulutus, järjestötoiminta, työ ja harrastotoiminta. Osallisuus näkyy näissä yhteisöissä jäsenten samanarvoisuutena ja jokaisen arvostuksena. Osallisuus ilmenee myös yhteisöissä luottamuksena jäsenten kesken sekä tunteena, että on mahdollisuus olla vaikuttamassa omassa yhteisössä. (THL 2017.)

Toimeentulo, terveys, työ, koulutus ja sosiaaliset suhteet ovat yhteiskunnassa osallisuutena olemista, ja näihin kaikilla jäsenillä on tasavertainen oikeus. Osallisuus ilmenee kansallisella tasolla yksilön oikeutena olla samanarvoinen osallistuja muiden kanssa ja tunteena siitä, että voi vaikuttaa sekä itseään että yhteiskuntaa koskeviin asioihin. (THL 2017.)

Erilaiset elämäntilanteet ja tapahtumat vaikuttavat yksilön osallisuuden määrään ja siihen, kuinka aktiivisesti esimerkiksi yhteiskunnassa halutaan olla mukana vaikuttamassa. Osallisuuden kokeminen vaikuttaa positiivisena tekijänä yksilön hyvinvointiin estäen syrjäytymistä. Sosiaaliset suhteet toimivat samalla

tavoin yhtenä osallisuuden suojaavana tekijänä syrjäytymistä vastaan. (THL 2017.) Osallisuus on siis osa ihmisen sosiaalista perusluonnetta. Toimiminen, eläminen ja kuuluminen yhdessä muiden ihmisten kanssa johonkin vahvistavat yksilön mahdollisuuksia olla vaikuttamassa asioihin omilla näkemyksillään sekä saa aikaan kokemuksia vastuullisuudesta ja päätäntävällästä. (Rahikka-Räsänen & Ryyänen 2014, 10.)

Riittävä toimeentulo ja hyvinvointi, yhteisöihin kuuluminen ja jäsenyys sekä toiminnallinen osallisuus ovat osallisuuden kolme ulottuvuutta. Jos jossakin näistä ulottuvuuksista esiintyy puutteita, voi se aiheuttaa syrjäytymisen riskin ja samalla vähentää osallisuutta yhteiskunnallisessa toiminnassa. Syrjäytymisen riskin voivat myös aiheuttaa terveydelliset, sosiaaliset ja taloudelliset osatekijät. Sosiaalinen osallistuminen ja aktiivisuus toimivat tärkeässä asemassa yksilön hyvinvoinnissa, koska ne voivat esimerkiksi minimoida riskiä sairastua vakaviin sairauksiin ja samalla vähentää kuolleisuuden riskiä. (THL 2017.)

Aina ei osallisuus ole itsestään selvä asia, koska yhteisöjä on erilaisia ja kaikki niistä eivät tue osallisuuden muodostumista. Osallisuuden edistämiseen tarvitaan pohdintaa ja sitoutuvaa ajattelua koko yhteisön kannalta. Jotta osallisuutta voidaan edistää, tulee toiminnan olla mielekäästä ja tarjota osallistujille oikeasti mahdollisuuksia vaikuttaa ja olla päättämässä yhteisistä asioista. Osallisuuden edistäminen ei saa vain jäädä kutsuksi johonkin, vaan sen pitää luoda oikeita mahdollisuuksia. (Rahikka-Räsänen & Ryyänen 2014, 12 - 46).

Elina Ylianttilan (2016) tutkimuksen tuloksista ilmenevät hyvin osallisuuden tuomat positiiviset vaikutukset elämänlaatuun. Ylianttila haastatteli huumeidenkäyttäjiä osallisuudesta, ja haastatellut kertoivat saaneensa lisää sisältöä ja täytettä elämiinsä liittyessään erilaisiin järjestöihin mukaan huumeidenkäytön lopettamisen jälkeen. Uusien sosiaalisten suhteiden solmiminen koettiin myös helpommaksi järjestöihin liittymisen ansiosta, koska voitiin tutustua muihin päihdekuntoutujiin turvallisissa ympäristöissä ja olosuhteissa sekä myös ystävyyttä järjestöjen työntekijöiden kanssa. Järjestöjen yhteisöt koettiin sellaisina paikkoina, joihin oli helppo mennä ja joihin oltiin aina tervetulleita. Osallisuuden merkitys ilmeni myös tutkimuksen tuloksista haastateltujen kertomien yhteisöjen toiminnan sisällöistä, joissa jokainen otettiin mukaan toimin-

taan ja asiat tehtiin yhdessä. Vertaistoiminnan merkitys näkyy Ylianttilan tutkimuksessa tärkeänä osallisuuden ilmentymänä, koska toisen kuunteleminen ja tukeminen koettiin tärkeinä tekijöinä sekä ylipäättänsä muille jutteleminen ja asioiden jakaminen merkittävä asia haastatelluille. (Ylianttila 2016, 39 - 40.)

Sosiaali- ja terveyspalveluilla sekä työllisyyspalveluilla on merkittävä asema osallisuuden edistämässä, koska niillä estetään syrjäytymistä yhteiskunnasta ja samalla vähennetään eriarvoisuutta kansalaisten keskuudessa. Järjestöt, koulut, harrastusryhmät, työpaikat ja yhdistykset ovat myös tärkeitä toimijoita osallisuuden edistämisen lisäämisessä. (THL 2017.)

4 VAPAAEHTOISUUS

Suomessa ei ole selkeää lakia vapaaehtoistyöstä, vaan useat eri lait vaikuttavat työn laillisuuteen. Sääntö-Suomi ja erilaiset luvat, kortit ja virkamiespelko vaikeuttavat usein vapaaehtoisen henkilön tilannetta tai tuottavat vapaaehtoistyön järjestäjälle ylimääräistä vaivaa. Tästä huolimatta lähes puolet suomalaisista tekee tavalla tai toisella vapaaehtoistyötä.

Hallitus kannustaa meitä talkootöihin. Milloin puhutaan synnytystalkoista, milloin valtion lainan maksamisen talkoista. Verohallitus on päivittänyt talkootyön verotuksen vuonna 1992. Lähinnä päivitys koskee matkakustannusten korvauksia. Käsite talkoot verohallinnon mukaan tarkoittaa ”jokamiehentyötä”. Tämä ei vaadi pätevyksiä eikä erityistä ammattitaitoa. Talkootyön verotus määritellään aina tapauskohtaisesti, mikä tarkoittaa käytännössä sitä, että ratkaisut ovat asiaa käsittelevän virkamiehen päätettävissä. Tämä pätee myös vapaaehtoistyössä. (Kts. Talkootyön verotus 2005.)

Vapaaehtoisesti eli palkatta saa tehdä yleishyödyllisiä asioita yhteisen hyvän ja kanssaihminen auttamiseksi. Näiden töiden tulee olla tilapäisiä eikä niissä pidä olla erityistä ammattitaitoa. Sähkömies ei voi tulla talkoilemaan tai vapaaehtoisesti järjestön tiloihin asentamaan lamppuja tai vetämään kaapelia. Hän voi kyllä osallistua valutalkoisiin tai toimia autonkuljettajana vanhuksille. Ammattityö lasketaan verotettavaksi työksi. (Kostiainen & Sademies 2014, 3.)

Asianajaja Teppo Laine tosin kirjoittaa artikkelissaan, kuinka vaihtokaupoilla on perusteltu syy olla osana liiketaloutta ja kuinka se on täysin sallittua, eikä lainsäädäntömme edellytä tuotteen tai palvelun ostoa rahalla (Laine 2015).

Monelle työttömälle vapaaehtoistyö on kanava virkistyä, saada mielekästä tekemistä, oppia uutta ja verkostoitua. Tätä kuitenkin säätelee työttömyysturvalaki. Tämän lain mukaan työttömät voivat osallistua ”tavanomaiseen yleishyödylliseen vapaaehtoistyöhön tai tavanomaiseen talkootyöhön”. Tähän lakiin on myös kirjattu rajoitus: ”työnhakijalla, joka palkatta työskentelee yrityksessä tai sellaisissa tehtävissä, jotka yleisesti tehdään työsuhteessa tai yritystoimintana, ei ole oikeutta työttömyysetuuteen”. (Kostiainen & Sademies 2014, 3; Työttömyysturvalaki 30.12.2001/1290.)

Työttömyysturvan aktiivimallissa, joka tuli voimaan 1.1.2018, lukee ettei vapaaehtoistyötä lasketa aktiivisuudeksi. Vapaaehtoistyöntekijältä vaaditaan aktiivisuuden näytöksi samat toimenpiteet kuin henkilöltä, joka on työtön. Kriteereissä määritetään, että henkilön on tehtävä palkkatyötä (TES:n mukainen palkkaus) 18 tuntia tarkastelujakson aikana (65 maksupäivää) tai ansaittava yritystoiminnassa yhteensä vähintään 23 prosenttia yrittäjän työssäoloehtoon vaaditusta kuukausiansiosta (vuonna 2018: 241 euroa) tai oltava viisi päivää TE-toimiston työllistymistä edistävässä palvelussa. (Aktiivimallin kysymyksiä 2018.)

Vapaaehtoistyötä tekevän on oltava työmarkkinoiden käytettävissä ja otettava vastaan TE-toimiston tarjoamat toimenpiteet. TE-toimisto ei voi asettaa vapaaehtoistyölle tunti-, päivä tai muita rajoitteita. Maahanmuuttajilla tilanne on hieman selkeämpi. Mikäli hän on asunut Suomessa korkeintaan kolme vuotta ja hän on rekisteröitynyt työnhakijaksi ja on työtön, voidaan hänelle tehdä kotoutumissuunnitelma. Suunnitelma voi sisältää kielenopiskelun lisäksi vapaaehtoistoimintaa. Vapaaehtoistoimintaa maahanmuuttajille tuetaan, sillä se on hyvä tapa tutustua kulttuuriin ja kieleen. (Kostiainen & Sademies 2014, 4.)

Vapaaehtoisuus ei ole palkallista tai palkkiollista toimintaa. Monet organisaatiot haluavat kuitenkin tarjota jotain vastapalveluksia tai korvausta tehdystä työstä. Verolainsäädännöstä on hyvä tarkastaa mikä kuuluu veronalaisuuteen

ja mikä ei. Esimerkiksi matkakustannuksia korvataan kodin ja vapaaehtoistoimipisteen välille. Maksimikorvaus on 2 000 euroa vuodessa. Tämä raja koskee kokonaiskorvausta, koska vapaaehtoinen voi saada matkakorvausta useammalta organisaatiolta. Päivärahaa voi maksaa enintään kahdeltakymmeneltä päivältä vuodessa. Majoituskustannukset voidaan korvata verottomasti. Nettietua käytetään, mikäli se on suoraan yhteydessä vapaaehtoistyön tekemiseen ja puhelinetua mikäli puhelinta käytetään vain vapaaehtoistoimintaa edellyttävissä puheluissa. (Kostiainen & Sademies 2014, 5.)

Työturvallisuuslaki velvoittaa vapaaehtoisen toimimaan organisaation ohjeiden mukaisesti työturvallisuutta noudattaen ja vastavuoroisesti organisaation velvollisuus on kertoa turvallisuutta koskevista seikoista vapaaehtoiselle. Lain ja työsuojeluhallinnon ohjeistus on, että vapaaehtoinen tekee samoja tehtäviä kuin työntekijät. Toisaalta työttömyysturvalain mukaan työtön voi tehdä ainoastaan sellaisia tehtäviä, joita ei yleisesti tehdä työsuhhteessa. Lait ovat ristiriidassa ja pahimmillaan työtön vapaaehtoistyöntekijä menettää tuet, joita hänelle muuten maksettaisiin. (Kostiainen & Sademies 2014., 5.)

Vapaaehtoistyön merkitystä ei voi yli korostaa. Kaikki vapaaehtoistyö ei ole virallisten organisaatioiden järjestämää, vaikkakin vapaaehtoisvoimin järjestetään monia tapahtumia ja useat harrasteseurat toimivat täysin vapaaehtoisvoimin.

5 KEHITTÄMISTYÖN TARKOITUS

Tämän työn tarkoitus on kertoa Kotkassa alkaneen pilottikoulutuksen vaiheista. Malli koulutukselle tulee Stop Huumeille Ry:n fattaluuta-koulutuksesta. Tälle pohjalle on ollut luontevaa rakentaa Kotkan infrastruktuurille räätälöity versio. Reunaehdot tulevat toimivasta ja hyväksi havaitusta mallista, kuten myös tuki ja apu kiperissä tilanteissa. Vapaaehtoisvoimin koulutus mahdollistaa matalan kynnyksen palvelun, joka auttaa ja neuvoa kaikkia yhteisön jäseniä vauvasta vaariin toimimaan virastomaailman monimutkaisessa viidakossa.

Tavoitteena on rakentaa tietopaketti siitä, miten tällainen projekti toimii ja mitä se vaatii onnistuakseen. Teoriaa on kerätty tukemaan ja perustelemaan koulutusmallin hyötyä sekä yhteiskunnan että yksilön hyvinvoinnin kannalta.

6 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS

6.1 Lähtökohdat kehittämistyön tekemiselle

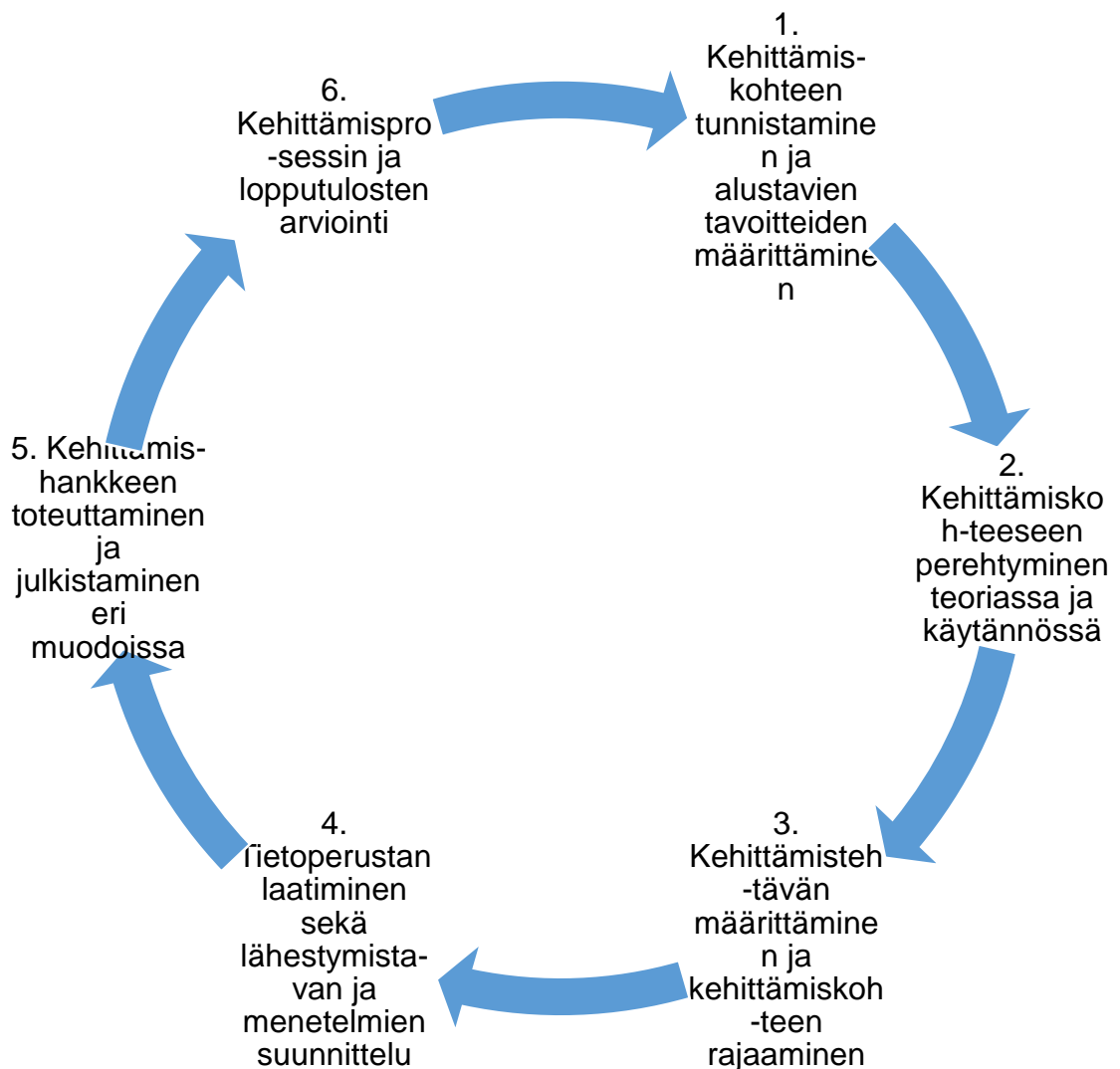
Kotkan Terveystiedonkeskuksen koordinaattori oli lukenut artikkelin, joka käsitteli Stop Huumeille Ry:n fattaluuta-koulutusta. Hän kiinnostui asiasta ja meni tutustumaan Helsingin Stop Ry:hyn. Asia hautui ja keskustelua mahdollisesta Kotkan omasta koulutuksesta käytiin. Suuri osa tahoista, joille koulutusmallia oli esitelty, olivat kiinnostuneita. Innostus ei kuitenkaan kantanut niin pitkälle, että siitä olisi vetovastuu otettu.

Terveystiedonkeskuksen koordinaattorilla oli Kotkassa käynnissä Liikkeelle!-kampanja, joka oli suunnattu vaikeasti työllistettäville. Kampanjan tavoitteena oli aktivoida vaikeasti työllistettäviä ihmisiä liikuntaan ja lisätä sosiaalista kanssakäymistä. Pitkään kestänyt toimettomuus passivoi ihmisiä, ja osaa tuosta ryhmästä on erittäin vaikea tavoittaa, mutta on myös heitä, jotka ovat aktiivisia ja ottavat mielellään vastaan aktivointitoimenpiteitä. Aktiivisia on hyvä kannustaa jatkamaan samaan malliin ja passiivista joukkoa pitää tavoitella uusien keinoin. Kampanja motivoi tekemään yhteisiä päätöksiä, yhdistää resursseja ja voimia sekä edistää yhteisöllisyyttä. Fattaluuta-koulutus oli yksi tämän kampanjan uusista toimintamalleista, jonka koordinaattori halusi tuoda sovellettavaksi Kotkaan.

Terveystiedonkeskuksen yksikkö oli siis nyt vetovastuullinen hankkeesta. Yksikössä työskentelee vain yksi henkilö, joten koulutuksen järjestäminen olisi ollut niin aikaa vievää, että siihen muiden töiden ohella ei olisi millään tunnit vuorokaudessa yksin riittäneet. Sairaanhoidajaopiskelija astui mukaan kuvaan tarjoamalla itseään toiseksi vetovastuulliseksi projektiin. Hän suorittaisi opintosuunnitelman mukaisen harjoittelujakson tässä projektissa ja näin saatiin pilot-tihanke Kotkaan.

6.2 Kehittämistyöprosessi

Kehittämistyötä kutsutaan prosessiksi, koska kehittäminen ei tapahdu hetkessä vaan vaatii useita vaiheita onnistuakseen. Kuvassa 1 on tyypillinen malli tutkimuksellisen kehittämistyön prosessista. Kun asioita tarkastellaan prosessin kautta, auttaa se toimimaan järjestelmällisemmin ja huomaamaan ne seikat, jotka kussakin vaiheessa olisi hyvä määrittää ennen siirtymistä seuraavaan vaiheeseen. Esimerkiksi tavoitteet kehittämistyölle tulee olla määriteltynä ennen kuin voidaan alkaa pohtia kehittämistyöhön käytettäviä menetelmiä. Usein myös prosessissa palataan eri vaiheisiin takaisin tai kuljetaan edestakaisin niiden välillä, jotta voitaisiin taas edetä seuraaviin vaiheisiin. (Ojasalo ym 2015, 22 - 23).

Kuva 1. Kehittämistyön prosessi

Kehittämishanke aloitetaan löytämällä kiinnostava kehittämiskohde ja ymmärtämällä siihen liittyvät eri tekijät. Usein kehittämiskohde kohdentuu johonkin työelämän tai liiketoiminnan kehittämiseen päämääränä saada aikaan jonkinlainen muutos. Esimerkiksi tavoitteena voi olla uusien mallien tai menetelmien kehittäminen, uusi tuote tai palvelu tai jonkin prosessin uudistaminen tai kehittäminen. Kun suunnitellaan kehittämishanketta, on hyvä ottaa huomioon, mitä hankkeelta odotetaan ja mitä odotukset tarkoittavat kehittämiskohteen arjessa, jolloin voidaan alkaa laatia alustavia tavoitteita kehittämistyölle. (Ojasalo ym 2015, 23 – 24).

Kun kehittämiskohde on tunnistettu, haetaan siihen liittyvää tietoa käytännöstä sekä tutustumalla teoreettiseen, kirjoitettuun tietoon. Kootusta tiedosta on keskeistä löytää näkökulma, jonka mukaan kehittämistyötä aletaan työstämään, ja joka jäsentää kehittämiskohdetta tarjoamalla käsitejärjestelmän. Käsitejärjestelmä tarjoaa tietoperustan, jossa keskeisimmät käsitteet ja niiden väliset suhteet määritellään. Kehittämishankkeen toimintaympäristöstä ja teoriakirjallisuudesta saadun tiedon avulla määritetään kehittämistehtävä ja rajataan kohde, mitä aletaan kehittää. Tämän jälkeen päästään seuraavaan vaiheeseen eli suunnittelemaan lähestymistapaa ja menetelmiä, joilla kehitettävää ilmiötä aletaan työstämään. Kehitettävää ilmiötä lähestytään laajemmalla näkökulmalla, jolloin voidaan käyttää erilaisia menetelmällisiä ratkaisuja. Näiltä menetelmällisiltä ratkaisuilta vaaditaan kuitenkin enemmän kuin vain ilmiön selittämistä, ennustamista tai kuvaamista, kun pyritään käytännönläheiseen kohteen kehittämiseen. Ratkaisujen tulisi lisätä kehittämiskohteen tunteista sekä edesauttaa kohteen yhteisiä tiedontuottamistapoja. (Ojasalo ym 2015, 24 – 25).

Keskeinen osa kehittämistyötä on tulosten jakaminen kirjallisena. Raportointi työn etenemisestä kehittämistyön osallisille on tärkeää koko prosessin ajan. Raportointi ei ole vain pelkästään kehittämistyön kuvaamista kirjallisesti, vaan se myös synnyttää keskustelua, jäsentää ajatuksia ja mahdollistaa palautteen saamisen kehittämiseen liittyen. Prosessin viimeinen vaihe on kehittämistyön arviointi, joka kohdistuu sekä koko kehittämisprosessiin että sen tuloksiin. Koko prosessin ajan huolehditaan kriittisyydestä, järjestelmällisyydestä, aktiivisesta vuorovaikutuksesta, eettisyydestä, analyttisyydestä ja kirjoittamisesta eri tahoille. (Ojasalo ym 2015, 25 – 26.)

6.3 Kehittämistyön yhteistyökumppanit

Kumppanuustalo **Viikari ry** on kansalaistoiminnan ja aktiivisuuden keskus, jonka keskeisinä periaatteina ovat yhteisöllisyys, tasavertaisuus, oikeudenmukaisuus ja avoimuus. Yhdistysten ja ryhmien kokoontumispaikka avattiin Kotkassa lokakuussa 2015. Tiloja ja myös kaappitilaa voi kumppanuustalolla vuokrata. Talossa on merihenkisesti nimettyjä tiloja vuokralla. Yksityisille käyttäjille tilat maksavat 3 €/h. Elinkeinoon harjoittajilta peritään 10 €/h vuokra. Tilloissa on myös kahvila ja liikuntasali. (Kumppanuustalo Viikari s.a.)

Kansaneläkelaitos eli **Kela** turvaa suomalaisen väestön toimeentuloa Suomessa ja ulkomailla. Toimintaan kuuluvat myös terveyden edistäminen ja itsenäistymisen tukeminen. Ihmisiä arvostava, osaava, yhteistyökykyinen ja uudistuva ovat ne arvot, joilla Kelan palvelupisteissä palvellaan noin 2 miljoonaa kertaa vuodessa ja 1,6 miljoonaa kertaa puhelimitse. Tyypillisimpiä tilanteita, joissa otetaan yhteys Kelaan, ovat lapsen syntymä, opiskelun aloitus, sairastuminen, työttömyys tai eläköityminen. Eläkelaitoksena vuonna 1937 aloittanut Kela on vuosien saatossa laajentunut merkittävästi. Verkkoasioinnin parantaminen ja perustoimeentulotuen siirtyminen Kelaan vuoden 2017 alusta ovat asiointipalveluun merkittävästi vaikuttavia muutoksia. Kelan toimintaa valvovat eduskunnan nimeämät valtuutetut, joita on kymmenen. Lisäksi on puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja. Kaikilla heistä on varavaltuutettu. Kela on eduskunnan valvonnassa oleva itsenäinen sosiaaliturvalaitos. (Kansaneläkelaitos 2018.)

Työ- ja elinkeinoministeriön ja sen alaisuudessa toimiva TEM-konserni on organisaatio, johon kuuluu seitsemän virastoa, 15 ELY-keskusta, 15 TE-toimistoa, kuusi yhtiötä ja kolme rahastoa (Työ- ja elinkeinoministeriö s.a.). **TE-keskus** eli työ- ja elinkeinokeskus tarjoaa palveluja sekä työnhakijalle että työnantajalle. Aloittaville yrittäjille on myös oma palvelukanavansa. Työnhakukurssit ja ammattitaitoa tukevat koulutukset sekä työkokeilut ja soveltuvuustestit kuuluvat TE-keskuksen palveluihin. Ajan hengen mukaan palvelut ovat saatavissa sähköisesti ja niihin kannustetaan. Oma Asiointi -palvelun kautta voi ja pitää seurata ja päivittää omaa tilannetta. (TE-palvelut 2013.)

Sosiaaliasiamiehen tehtävänä on neuvoa asiakasta hänen oikeuksiinsa ja velvollisuuksiinsa liittyvissä asioissa. Muistutusten tekeminen, lakien selvittäminen, yleisesti asiakkaan edun turvaaminen ja ongelmatilanteissa välimiehenä toimiminen kuuluvat sosiaalimiehen toimenkuvaan. Sosiaaliasiamies ei tee päätöksiä eikä myönnä etuuksia, hänen tehtävänä on myös seurata kehitystä kunnassa ja tehdä siitä vuotuinen selvitys kunnanhallitukselle. (Kotkan kaupunki s.a.) **Potilasasiamiehen** tehtävänä on neuvoa ja antaa tietoa potilaan oikeuksista. Hän avustaa muistutusten, vahinkoilmoituksen tai korvaushakemuksen tekemisessä. (Kotkan kaupunki s.a.)

Kotkan kaupungin tarjoama maksuton **talous- ja velkaneuvontapalvelu** auttaa maksuvaikeuksista ja velkaantumisesta kärsiviä henkilöitä antamalla taloudellista neuvontaa. Avustaminen jo vahvistettujen maksuohjelmien muutoksissa ja neuvotteluissa velkojien kanssa kuuluvat myös palveluun. (Kotkan kaupunki s.a.)

6.4 Päiväkirja

Päätös koulutuksen pilottihankkeen järjestämisestä tehtiin heti, kun varmistui, että sairaanhoitajaopiskelija pääsee tekemään koulutusta harjoitteluna. Terveystieteiden yksikön koordinaattorin aika ei olisi siihen riittänyt. Muutama käynnit yhdessä Stop Huumeille Ry:ssä ja molempien usko koulutusmalliin olivat Helsingin matkoilla virittäneet keskustelua tästä mahdollisuudesta.

Harjoittelun ja pilottihankkeen alkuvaiheessa päivitettiin koulutuskalenteri, mietittiin koulutuksen alkamisajankohtaa ja koulutuspaikkaa. Stop Huumeille Ry:n tekemän alustavan koulutuskalenteriin lisättiin maahanmuuttajat sillä Kotkassa he ovat iso osa yhteisöä. Kalenterista poistettiin hygieniapassi ja työturvallisuuskorttikoulutus, koska niihin ei olisi valmiuksia Kotkassa eikä rahaakaan. Koulutuksen alkamisajankohdan saneli lähinnä koulutuksen tahti: kaksi koulutusta jokaiselle viikolle, tiistaisin ja torstaisin. Valmistuminen eli loppukokeet järjestettiin ennen joulua. Koulutus aloitettiin 26.10.2017 ja koulutuspaikaksi valittiin kumppanuustalo Viikari.

Koulutusohjelman mukaiset yhteistyötahot jaettiin omien kontaktiemme mukaan. Tässä vaiheessa sovittiin, että terveydenedistämisen koordinaattori koordinoisi myös koulutuskalenterin lopullista versiota, jotta aikataulut ja niiden muutokset olisivat yksissä kansissa. Vapaaehtoisten kouluttajien päällekkäisvaraukset ja vapaaehtoisten koulutettavien turhat koulutusmatkat estettäisiin tällä järjestelyllä. (Ks. liite1.)

Kumppanuustalo Viikarista varattiin tilat ja heidän kautta saatiin myös atk-opetuksen tietokoneet käyttöön. Kun koulutuspaikka, aika ja aiheet oli valittu, viestiteltiin sähköpostitse tai puhelimella tai käytiin paikan päällä. Lähes poikkeuksetta asiasta haluttiin esite, joten päädyimme tekemään yhden A4-kokoisen tietopaketin. Oman versiomme lähetimme Raisa Saraniemelle hyväksyttäväksi, joka toimii /Stop Huumeille Ry/Projektisuunnittelijana. (Ks. liite2.)

Kaikkien yhteistyötahojen mukaan saaminen ei ollut helppoa. Raskaat organisaatiot kuten Kela ja TE-keskus vaativat eniten voimavaroja ja pitkämielisyttä. Pienemmissä yksiköissä kuten Velkaneuvonnassa selvittiin yhdellä tapaamisella ja parilla sähköpostilla. Seuraavaksi esittelemme kaksi esimerkkiä:

Esimerkki 1, TE-keskus

Jo vuosia aikaisemmin, kun koulutusmallin tuomista Kotkaan harkittiin, oli TE-keskus ottanut hyvin kielteisen kannan. Ongelmaksi koettiin vapaaehtoisen työttömän osallistuminen koulutukseen, ja näin ollen hän ei olisi työmarkkinoiden käytettävissä koulutuksen aikana. Lukuisat sähköpostiviestit TE-keskukseen tuottivat tuloksen. Pääsimme yhteiseen neuvottelupöytään. Palveluesimiehen kiireinen aikataulu sai palaveriajankohdan muuttumaan useaan otteeseen. Lopulta yhteinen aika ja sävel löytyi. TE-keskuksen virkailijoille luvattiin, että jokainen koulutukseen osallistuva pitää koulutusten ajan puhelimet auki ja äänet päällä. Näin he olisivat työmarkkinoiden käytettävissä koko koulutuksen ajan.

Esimerkki 2, Sosiaali- ja potilasasiamies

Pienemmät ja kevyemmät organisaatiot, kuten sosiaali- ja potilasasiamies, joita hoitaa vain yksi henkilö, oli huomattavasti vaivattomampaa saada pilottihankkeeseen mukaan. Tarvittiin vain yksi sähköposti ja puhelinsoitto koulutusajankohdan saavuttamiseksi. Ajankohta koulutukselle varmistettiin viikkoa ennen.

Siinä vaiheessa, kun koulutuskalenteriin oli saatu jo varmoja kouluttajia ja yhteistyötahoja, oli aika siirtyä seuraavaan vaiheeseen eli koulutettaviin. Vapaaehtoisten etsiminen ei ollut helppoa, mikä saattoi johtua siitä, ettei sateinen syksy houkutellut monia ulos liikkumaan. Luontainen ensiaskel oli innovatiivisena yrityksenä tunnettu Kaakkois-suomen Sosiaalipsykiatrinen yhdistys eli Kakspy ry. Siellä oltiin tietoisia Fattaluuta-koulutuksesta ja oltiin vilpittömän iloisia toimintamallin tuomisesta Kotkaan. Saimme luvan käydä kertomassa pilotihankkeesta heidän toimipisteissä. Ensisijaisesti haimme päihde- ja mielenterveyskuntoutujia. Tässä on muutama esimerkki rekrytointitulanteessa käydyistä keskusteluista:

Eräs päihdekuntoutuja halusi tietää, onko koulutus Työvoimatoimiston järjestämä. Häntä kiinnosti myös se, mitä hän saisi koulutuksesta irti. Hänelle kerrottiin, että koulutukseen osallistumalla hän saisi tekemistä itselleen, ilmaista koulutusta ja onnistumisen ilon tunteita auttamalla muita. Kuultuaan, mitä hän hyötyisi koulutuksesta, kertoi hän tarvitsevansa aikaa miettiä asiaa.

Toinen henkilö, joka oli mielenterveyskuntoutuja, oli sitä mieltä, että koska hän ei ole päihdekuntoutuja, niin hän ei voi osallistua koulutukseen. Hänelle kerrottiin, että koulutus on suunnattu kaikille ihmisille eikä tarvitse olla päihde- tai mielenterveyskuntoutuja.

Kolmas henkilö luuli myös koulutuksen olevan Työvoimatoimiston järjestämä, ja hän halusi mennä kyselemään lisää koulutuksesta työvoimatoimistoon. Hänelle kerrottiin, ettei koulutus ole työvoimatoimiston järjestämä vaan hän voisi jo nyt kysyä lisää meiltä aiheesta ja siten saada vastauksia. Kerroimme koulutuksen sisällöstä lisää ja hän innostui kovin asiasta ja sanoi tulevansa seuraavalla viikolla keskustelemaan lisää koulutuksesta. Näitä keskusteluja ei käyty

Kakspy ry:n tiloissa. Jokaiselle heistä selitettiin ensin mikä on fattaluuta, missä se toimii, miten se toimii, ja se, että kyseessä on vapaaehtoistoiminta. Jokainen mahdollinen rekrytoitava sai henkilökohtaisen esittelyn ja kiireettömän keskustelun.

Lavensimme rekrytointia koskemaan kaikkia vapaaehtoisiksi haluavia, sillä aktiiviset päihde- ja mielenterveyskuntoutujat olivat joko sitoutuneet johonkin koulutukseen tai ryhmään, joita Kotkassa syksynä 2017 oli useita. Koska koulutus on Stop Huumeille Ry:n kehittämä malli, on aina koulutuksesta puhuttaessa mainittava Stop Huumeille Ry. Moni mahdollinen osallistuja piti mainintaa leimaavana ja moittivat, että heidät leimataan huumeiden käyttäjiksi, jos he osallistuvat koulutukseen. Painoarvoa sille, että päihde- ja mielenterveystausta eivät ole esteenä koulutukselle, korostettiin.

Rekrytointi oli aktiivista sekä työ että vapaa-ajalla. Suurin haaste oli löytää paikkoja, joissa mahdolliset koulutettavat olisivat. Toinen opinnäytteemme tekijöistä käytti kaiken mahdollisen ajan koulutuksesta puhumiseen.

Tässä kaksi ääriesimerkkiä:

Kakspy ry / Mielipaikka, Karhula

Menimme paikan päälle kertomaan koulutuksesta. Henkilökunta halusi mainoskirjeemme ilmoitustaululle ja pyysi palaamaan asiaan, kun heillä olisi viikokopalaveri. Palaverin asialistalla oli koulutuksemme mainittu omana kohtana. Pääsimme kertomaan koko joukolle asiasta ja he pääsivät kysymään lisäkysymyksiä.

Työttömät ry / Karhula

Kaksi työntekijää istuu sohvalla ja juo kahvia. Sitä tarjotaan myös meille. Esitelmämme asiamme ja jätämme mainoskirjeen, johon ei edes katsota. Kaksi työntekijää miettii hetken ja toteaa, että ei heiltä ei kyllä ketään mahdollista koulutettavaa löydy.

Näkyvyyden kannalta päädyimme tarjoamaan juttua Kymen Sanomiin. Kurssin oli määrä alkaa torstaina 26.10.2017, eikä juttuideaamme ollut vielä tartuttu.

Maanantaina 23.10. saimme sovittua haastatteluajan seuraavalle aamulle. Juttu ilmestyi 25.10.2017. Tähän mennessä kurssilaisia oli saatu kaksi rekrytoitua. (Ks. liite3.)

Keskiviikkona 25.10.2017 olimme seurantapäivillä Helsingissä Stop Huumeille Ry:ssä ja odottelimme puhelinten soivan. Lehtijuttu toi mukavasti julkisuutta, mutta ei yhtään koulutettavaa. Yksi puhelu tuli, jossa pitkällä mielenterveys-hoitojaksolla ollut henkilö pyysi apua taloudellisesti.

Toisena kurssipäivänä kaikki 4 olivat paikalla, myös edellisen viikon ehkäosallistujat. Kolmantena kurssipäivänä meitä oli jo 5. Yksi kurssille osallistuneista oli kertonut kaverilleen ja tämä halusi mukaan. Pilotin tavoite oli saada 4 – 6 koulutettavaa, eli olimme onnistuneet.

Koulutukset sujuivat hyvin. Pieni ryhmä loi intiimin tunnelman, ja kaikki osallistujat olivat oikeasti kiinnostuneita jokaisesta osa-alueesta. Eräs kurssilainen sanoi lastensuojelukoulutuksen jälkeen näin: ”jos tää on tällasta tuun jokaiseen koulutukseen vaikka pää kainalossa.”

Paljon puhuttiin ja opittiin. Toisilla meistä oli enemmän kokemusta niistä asioista, joita koulutuksissa käsiteltiin ja toisilla vähemmän. Teimme kuitenkin saman tentin, joka oli Kotkan terveydenedistämisyksikön koordinaattorin ja Stop Huumeille Ry:n yhdessä laatima (ks. liite 4.). Kaikki pääsivät läpi ja yksi sai jopa erikoismaininnan. Kävimme tenttivastaukset yhdessä läpi ja yhteisesti sovimme päivystysajat ja työparit.

Päivystykset alkoivat 15.1.2018 Kotkan kirjaston terveystietokioskin vieressä. Kirjasto antoi käyttöömmme päivystystilan ja kannettavan tietokoneen dokumentointia ja tiedonhakuja varten. Neuvontapalvelu, Helsinkiläisittäin Fattaluuta ja Kotkalaisittain Infokioski auttaa joka toinen maanantai klo 10 – 12.00 välisenä aikana. Kotkan kaupunki lahjoitti työasuiksi Miä sydän Kotka -t-paidat ja avainnauhat Infokioskin nimikylttiä varten. Myös muistitikku tapahtumatallenteita ja uusia tietoja varten saatiin lahjoituksena Kotkan Kaupungilta.

Infokioskilaiset perustivat Facebook-ryhmän nopeaa tiedonkulkua varten. Ryhmä toimii niin ammattimaisesti, että ryhmässä on vain ja ainoastaan Infokioskiin ja yhteisiin tapaamisiin liittyvää tietoa. Virkistykseksi Kioskin väki kävi Ravintola Kairossa katsomassa Vadelmavenepakolaisen.

Todistus kurssista jaettiin, kun jokaisella oli ollut 2 päivystysvuoroa Kioskissa. Todistusten jako oli 23.3.2018. Tällä kokoonpanolla päivystykset jatkuvat juhannusviikolle 2018. Syksyn päivystysajankohtia on jo kyselty ja mahdollista uutta koulutusta.

7 POHDINTA

7.1 Kehittämisprosessi

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli kuvata Kotkassa alkaneen Infokioski-hankkeen toteutusta. Opinnäytetyö tehtiin kehittämistyönä, jonka ensimmäinen vaihe oli löytää alustava kohde kehittämiselle. Valitsimme tämän aiheen opinnäytetyötämme varten keväällä 2017, koska päihde- ja mielenterveystyö on aina kiehtonut meitä. Kehittämistyötä voidaan tehdä uudistamisperusteisesti tai ongelmaperusteisesti. Valitsimme uudistamisperusteisen lähtökohdan ja aloimme määrittää tavoitteita kehittämistyöllemme. Kun kehittämistyötä tehdään uudistamisperusteisesti, luo se mahdollisuuden etsiä uusia toimintamalleja, joilla voidaan uudistaa jo olemassa olevia toimintaprosesseja (Ojasalo ym 2015, 26).

Käytimme kesän 2017 etsien tietoa kirjallisuudesta ja muusta lähdeaineistosta löytyisikö aiheeseen liittyviä, tehtyjä tutkimuksia. Kirjalliseen aineistoon tutustumisen jälkeen määritimme täsmällisemmin tavoitteita kehittämistyölle ja laadimme suunnitelman, jonka mukaan toimisimme. Vierailimme kesän lopussa Stop Huumeille Ry:n Helsingin toimitiloissa ja saimme hankittua sieltä tärkeää käytännön taustatietoa ja ymmärrystä tulevaa kehitystehtäväämme varten. Toimintaympäristöstä hankittu tieto helpotti kehittämistehtävän rajaamista ja määrittelyä sekä selvensi meidän omia lähestymistapoja, rajauksia ja käytettäviä menetelmiä (ks. Ojasalo ym 2015, 61).

Suunnittelun jälkeen valitsimme lähestymistavaksi toiminnallisen tutkimuksen, jonka kohteena usein on muutoksille altis sosiaalinen käytäntö. Toimintatutkimus mielletään yleensä laadulliseksi lähestymistavaksi, mutta siinä voidaan myös käyttää erilaisia menetelmiä, joita pohtiessa on otettava huomioon, että kyse on osallistavasta kehittämisestä, joten myöskin menetelmien tulee olla osallistavia. Osallistuva lähestymistapa pyrkii ratkaisemaan käytännössä ilmeviä ongelmia ja samaan aikaan myöskin luomaan uutta tietoa asiasta. Kehittämisen kohteena ovat jokapäiväiset toimintatavat ja käytännönläheiset tilanteet. Osallistava lähestymistapa soveltuu hyvin sosiaalisten tilanteiden ja

työmenetelmien kehittämistyöhön, koska silloin kehittämistyön näkökulma laajenee eikä perustu pelkästään viralliseen lähdeaineistoon. (Ojasalo ym 2015, 60 – 62).

Yksi eettisistä haasteista tätä opinnäytetyötä tehdessämme on ollut objektiivisuus, koska toinen meistä opinnäytetyön tekijöistä on ollut järjestämässä koulutusta ja osallistunut koulutukseen koulutettavana. Kun perinteisesti tutkimuksessa selvitetään asioiden tilaa ja luodaan teoreettista tietoa havaintojen pohjalta, toimintatutkimuksen päämääränä on tuottaa käytännön hyötyä. Toiminnallisessa tutkimuksessa tutkija on osallistuja ja tähtää tarkoitukselliseen muutokseen valamalla uskoa uusiin toimintamahdollisuuksiin. Kehittämistyö on käytäntölähtöistä, jolloin toimintatutkijan subjektiivisuus on väistämätöntä, koska tutkija toimii yhtenä aktiivisena osallistujana ja toimijana. (Heikkinen ym 2006, 19 – 20.)

Tutkimusta tehdessä on arvioitava sen luotettavuutta. Todellisuuden tarkastelu tapahtuu toimijoiden taustasitoumusten näkökulmasta käsin, jolloin tavoitteena ei ole objektiivisen totuuden paljastaminen. Kehittämisprosessi tulee esittää niin selkeästi, että ulkopuolinen lukija saa sen tavoitettua. Tämä tarkoittaa tarkkaa ja rehellistä raportointia kehittämissprosessin eri vaiheissa. Tärkeää kehittämissprosessissa on pyrkiä todellisuuteen. Validiteettia eli tutkimuksen pätevyyttä on hankala määrittää, koska kehittämistyössä tulkinnot rakentavat todellisuutta. Reliabiliteettia eli tutkimuksen toistettavuutta ei voida osoittaa, koska kehittämistutkimuksessa pyritään muutokseen eikä pysyvyyteen tai samanlaiseen toistettavuuteen. (Syrjälä ym 1995, 101 – 102.)

Opinnäytetyön teoreettisen viitekehyksen kokoaminen paransi huomattavasti tiedonhakutaitojamme. Aluksi oli hyvinkin vaikeaa löytää tietoa koskien suoraan opinnäytetyömme aihetta eikä tutkimuksia siitä löytynyt. Sinnikkään etsimisen jälkeen alkoi kuitenkin tietoa löytymään ja saimme koottua teoriapohjan työllemme. Opinnäytetyön tekeminen on parantanut tiimityöskentelytaitojamme, ja olemme saaneet kaiken tehtyä tasapuolisesti, yhdessä sekä itsenäisesti. Kaiken, jonka olemme tehneet, olemme ensin hyväksyttäneet toisillemme, ja päätökset siitä, millainen lopullisesta versiosta tulee, olemme tehneet yhdessä.

Valitsemamme toteutustapa, kehittämistyö, tälle opinnäytetyölle oli kaikkein käytännöllisin ja parhain keino saavuttaa tavoitteemme. Halusimme kuvata Infokioski-pilottihankkeen toteutusta Kotkassa; kehittämisprosessi sekä toimintatutkimus tutkimusmenetelminä mahdollistivat tavoitteen saavuttamisen. Kehittämisprosessin vaikuttavuus tuli hyvin esiin työn eri vaiheissa sekä käytännössä, koska toinen meistä oli koko Infokioski-hankkeen ajan mukana kaikissa sen vaiheissa. Kehittämistyö oli meille molemmille täysin uusi menetelmä tutkimuksen tekemisessä, ja opimme paljon sen monivaiheisesta prosessista ja siitä, kuinka usein jouduimme palaamaan prosessin eri vaiheisiin takaisin, jotta saisimme tavoitteemme saavutettua. Saimme kuvattua tietopaketin uudenlaisen toimintamallin toteutuksesta ja sen eri vaiheet tulevat opinnäytetyössämme esille selkeästi. Olemme hyvin tyytyväisiä tekemäämme työhön ja kiitollisia siitä, että olemme saaneet olla mukana Infokioski-hankkeen järjestämisessä ja toteutuksessa.

7.2 Infokioski

Päihdekuntoutujien tarpeista alkunsa saanutta koulutusmallia eli Fattaluutaa, voidaan hyvin pitää uran uurtajana vapaaehtoisen, osallistavan ja vertaistuellisen palveluohjauksen saralla. Stop Huumeille ry aloitti koulutukset vuonna 2011. Nyt vuonna 2018 on samankaltaisten palveluiden tarve havaittu myös julkisella sektorilla. Näistä mainittakoon terveyskeskuksissa toimivat palveluohjaukset sekä Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen luotsaama Sokra eli Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke. (ks. Sokra 2018.)

Kotkan pilottihanke oli onnistunut, vaikkakaan ei täysin vailla haasteita. Yhdeksi ongelmakohtaksi jo alkumetreillä havaittiin maininta päihde- ja mielen-terveyskuntoutujista. Kotka on kuitenkin pieni kaupunki, joten mahdollisuus tulla leimatuksi edellä mainittuihin kuntoutujiin koettiin pelottavaksi. Tilannetta ei helpottanut maininta Stop Huumeille ry:stä koulutuksen yhteydessä. Tämän on heidän konseptinsa, joten maininta kuuluu asiaan. Kantava voima pilotissa oli sen järjestäjien innostuneisuus ja motivaatio hankkeeseen. Motivaation kolme keskeisintä teemaa ovat haluaminen, kykeneminen ja voiminen. Kun ihmisellä on päämäärä, ympäristön ja tilanteen suomat edellytykset ja toimintakyvyllinen pysyvyys täyttyvät kaikki kolme motivaation elementtiä (Autti-

Rämö ym. 2016, 78). Tämä oli niin tarttuvaa, että jotkin yhteistyötahot jopa erikseen mainitsivat asiasta.

Suuri kiitos hankkeen onnistumisesta kuuluu myös Stop Huumeille ry:n Fattaluuta-projektin työntekijöille. Heiltä saatiin aina tukea ja apua. Myös retket Helsinkiin ja avoin vastaanotto hankkeen pääkonttorissa antoivat voimaa ja uskoa pilottiimme. Keskustelut fattaluutana toimivien koulutettujen päihdekuntoutujien kanssa antoivat kasvot tarinoille selviytymisestä, avun annosta, osallisuudesta ja vertaisuudesta. Kun pisteeksi iin päälle, sai Kotkan pilottihanke loistavan joukon tulevia infokioskilaisia.

Kotkan Infokioski on lähtenyt toimimaan loistavasti, kun otetaan vertailukohdaksi pääkaupunkimme Helsinki, josta Stop Huumeille Ry:n toimesta ja asiakkaiden tarpeista koulutusmalli on lähtöisin. Siellä fattaluudat tarjoilivat ensin kahvia, jotta saivat ihmiset asioimaan kanssaan. Nykyisin ei enää tarjoilua tarvita ja viranomaisia myöten tiedetään mistä on kyse. Ulkoiset seikat kuten lävistykset ja rankat tatuoinnit, joita usein on entisillä päihteidenkäyttäjillä, luovat tietynlaisen mielikuvan alamaailmasta. Helsingin fattaluudat eli paikalliset infokioskilaiset ovat pääosin päihdekuntoutujia, kun taas Kotkassa ei tällä hetkellä ole yhtään päihdekuntoutujaa mukana hankkeessa. Koulutuksessa ei missään kohdassa vaadita mitään ulkoisia piirteitä eikä niiden olemassaolo ole myöskään mikään este. Kotkan infokioskilaiset ovat helposti lähestyttäviä ja vailla rankkojen aikojen merkkejä kasvoissa tai käsivarsissa. Tämä on varmasti yksi tekijä sille, miksi Kotkassa ole koskaan tarvittu houkuttelevaa kahvitarjoilua.

Kotkassa kaikki päivystykset tapahtuvat kirjaston terveystioskin vieressä, kun taas Helsingissä päivystykset ovat joko Stop Huumeille Ry:n tiloissa tai jalkautuneena eri toimipisteisiin, kuten esimerkiksi Kelaan. Kotkassa toiminta on vasta alkanut, mutta tilastollisesti kahden tunnin päivystykset joka toinen maanantai ovat olleet nousujohteisia. Tieto tästä palvelusta on toistaiseksi puskaradion ja paikallislehden menovinkkien varassa. Mikäli toinen, kolmas ja ehkä neljäskin mahdollinen tilaisuus saadaan järjestetyksi infokioski-koulutuksille, tietoisuus varmasti kasvaa viimeistään rekrytoinnin kautta. Koulutuksille olisi tilausta ja koulutusten laajuutta voitaisiin lisätä. Helsingissä koulutusohjelmassa on muun muassa hygieniapassi. Mikäli passin saisi myös Kotkan koulutuksissa, voisi se toimia houkuttimena koulutukseen hakeutumiselle. Hienoa

olisi, jos päivystykset olisivat viikoittain, koska nyt päivystys on vain joka toinen viikko. Koulutettuja infokioskilaisia on vain viisi, ja päivystykset tehdään aina työpareina. Mikäli päivystyksiä olisi joka viikko tulisi vapaaehtoistyötä 50 prosenttia enemmän ja näin ollen siitä tulisi enemmänkin työtä kuin vapaaehtoistoimintaa. Yhteisöllisyys infokioskilaisten kesken on käsin kosketeltavaa. On suuri harmi, jos jatkoa koulutuksille ei saada. Jatkon järjestämisen vetovastuu on näillä näkymin suurin haaste. Koulutettavia varmasti löytyy, ja kaikki kouluttajat, joilta asiaa tiedusteltiin, olivat myötämielisiä kokeilulle ja koulutukselle. Jotain uutta olisi hyvä kokeilla. Jos jokin asia havaitaan hyväksi, olisi sitä hyvä jatkaa tulevaisuudessakin. Koulutukset menivät hienosti. Päällekkäisyyksiä varauksissa ei sattunut ja kaikki saapuivat paikalle. Kaksi kouluttajiksi kutsuttua tahoa eivät osallistuneet. Toisessa pisteessä asiaa ei ymmärretty tai se ymmärrettiin väärin ja toinen taho ei useista yhteydenotoista huolimatta ottanut kantaa suuntaan tai toiseen.

Infokioskin tulevaisuus on vielä auki. Terveiden edistämisen koordinaattori ei lisäkoulutuksia mitenkään voi yksin järjestää eikä halukkaita tahoja jatkon järjestämiselle ole löytynyt. Ilmoille on heitetty mahdollisuus opiskelijatyönä suorittavasta puolen vuoden, yhden koulutuksen mittaisesta harjoittelusta. Tässäkin vaihtoehdossa on otettava huomioon, että tällaista koulutusta ei ole syytä järjestää ilman tarvittavaa motivaatiota ja innostusta. Ensisijainen järjestävän tahon ominaisuus ei siis suinkaan ole koordinoitukyky vaan intohimo projektia kohtaan.

Päivystykset jatkuvat Kotkan kaupungin kirjastolla ja kaikki koulutetut infokioskilaiset ovat siellä tavattavissa joka toinen maanantai klo 10-12.00. Tällä hetkellä kaikki koulutetut ovat halukkaita jatkamaan myös Infokioskin toisella tuotantokaudella.

LÄHTEET

- Aktiivimalli- usein kysytyjä kysymyksiä. 2018. TE-keskus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://toimistot.te-palvelut.fi/uusimaa/aktiivimalli> [viitattu 31.1.2018].
- Autti-Rämö, I., Salminen, A.-L., Rajavaara, M & Ylinen, A. 2016. Kuntoutuminen. Helsinki: Duodecim.
- Falk, H., Kurki, M., Rissanen, P., Kankaanpää, S & Sinkkonen, N. 2013. Kuntoutujasta toimijaksi – kokemus asiantuntijuudeksi. Terveiden ja Hyvinvoinnin laitoksen julkaisuja 2013:39. Helsinki: Terveiden ja Hyvinvoinninlaitos.WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110670/URN_ISBN_978-952-302-028-3.pdf?sequence=1 [viitattu 18.7.2017].
- Fattaluuta – apua asiointiin. 2017. Innokylä. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.innokyla.fi/web/malli1070687> [viitattu 17.7.2017].
- Heikkinen, H., Roivio, E. & Syrjälä, L. 2006. Toiminnasta tietoon: toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura.
- Hietala, O & Rissanen, P. 2015. Opas kokemusasiantuntijatoiminnasta. Helsinki: Unigrafia Oy.
- Kansaneläkelaitos. 2018. Elämässä mukana – muutoksissa tukena. WWW-dokumentti. Päivitetty 2.2.2018. Saatavissa: <http://www.kela.fi/kela-lyhyesti> [viitattu 3.4.2018].
- Karjalainen, J. 2014. Valtakunnallista tietoa kokemusasiantuntijatoiminnasta. Terveiden ja Hyvinvoinnin laitos. WWW-dokumentti. Saatavissa: http://www.sosiaalikallega.fi/kehittajaasiakastoiminta/kehittajaasiakasfoorumit/kehasfoorumi_XII_marras2014/valtakunn_kokemusasiantuntijatoiminta_karjalainen181114 [viitattu 23.4.2018].
- Karvinen, K. 2014. Kansalaisten käsityksiä virkakielestä. *Kielikello* 1. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.kielikello.fi/index.php?mid=2&pid=11&aid=2679> [viitattu 26.2.2018].
- Kostiainen & Sademies. 2014. Vapaaehtoistyöhön liittyvät lait Suomessa. Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy julkaisuja 2014. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://docplayer.fi/159861-Vapaaehtoistyohon-liittyvat-lait-suomessa.html> [viitattu 31.1.2018].
- Potilasasiamies s.a. Kotkan kaupunki. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.kotka.fi/asukkaalle/neuvontapalvelut/potilasasiamies> [viitattu 3.4.2018].
- Sosiaaliasiamies s.a. Kotkan kaupunki. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.kotka.fi/asukkaalle/neuvontapalvelut/sosiaaliasiamies> [viitattu 3.4.2018].

Kotkan kaupunki. Talous- ja velkaneuvonta. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.kotka.fi/asukkaalle/neuvontapalvelut/talous- ja velkaneuvonta> [viitattu 3.4.2018].

Kumppanuustalo Viikari s.a. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.kumppanuustaloviikari.fi/> [viitattu 3.4.2018].

Mahlanen, K & Toivari, E. 2015. Moniammatillisuus, yhteiskehittäminen ja osallisuus Sosku-hankkeen näkökulmasta. Käytännön vastauksia ja visioita moniammatillisuuteen ja sosiaali- ja terveystalouden integraatioon. Päivitetty 8.12.2015. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://koskeverkko.fi/wp-content/uploads/2013/12/Sosku-hanke-ja-sosiaalinen-kuntoutus-8-12-2015.pdf> [viitattu 31.1.2018]

Messmer, M. 2015. Historiikki. *Stop Huumeille -lehti* 48, 6.

Nurminen, M-L. 2011. Lääkehoito. 10. uudistettu painos. WSOYpro Oy.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2015. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Rahikka-Räsänen, N & Ryyänen, S. 2014. Osallistuminen ja osallisuus lähidemokratiassa. Uusi paikallisuus-hanke. Itä-Suomen yliopisto. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://setlementti-fi-bin.directo.fi/@Bin/19b4837201be8ce3fe210a3195f69648/1520234699/application/pdf/516745/Rahikka_Ryyanen2014.%20Osallistuminen%20ja%20osallisuus%20%C3%A4hidemokratiassa%20-tutkimusraportti.pdf [viitattu 5.3.2018].

Saikkonen, U. 2017. Fattaluuta tulee apuun. Kodin Pellervo. Päivitetty 15.3.2017. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://kodinpellervo.fi/kodin-pellervossa/2017/03/15/fattaluuta-tulee-apuun/> [viitattu 28.1.2017].

Saraniemi, R. 2017. Fattaluudan tietopankki. Powerpoint-esitys.

Sipilä, J. 2015. Ratkaisujen Suomi. Hallituksen julkaisusarja 10/2015. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1427398/Ratkaisujen+Suomi+FI+YHDISTETTY+netti.pdf> [viitattu 23.4.2018].

Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke – Sokra. 2018. Terveiden ja Hyvinvoinnin laitos. Helsinki. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sokra> [viitattu 23.4.2018].

STM. 2009. Mielenterveys ja päihdesuunnitelma. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2009. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/112002/passthru.pdf?sequence=1> [viitattu 18.7.2017].

Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. 1995. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä.

Talkootyön verotus. 2005. Verohallinnon julkaisuja 2005. Verohallinto. Päivitetty 12.10.2005. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48059/talkootyon_verotu/ [viitattu 31.1.2018].

TE-palvelut. 2013. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.te-palvelut.fi/te/fi/> [viitattu 3.4.2018].

THL. 2017. Hyvinvointi ja terveysterot. Terveysten ja Hyvinvoinnin laitoksen julkaisuja 2017. Helsinki: Terveysten ja Hyvinvoinnin laitos. Päivitetty 24.4.2017. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveys-erot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus> [viitattu 17.7.2017].

Torro, E. 2016. Terveystieteiden laitoksen kokemukset työstään. ”Kyllä se semmonen sydämen asia on et saa kulkea rinnalla”. Jyväskylän yliopisto. Terveystieteiden laitos. Pro gradu-tutkielma.

Työ- ja elinkeinoministeriö s.a. TEM-konsernin virastot, yhtiöt ja rahastot. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://tem.fi/konsernin-virastot-ja-laitokset> [viitattu 3.4.2018].

Työttömyysturvalaki 30.12.2001/1290.

Ylianttila, A. 2016. Osallisuus kokemuksina – haastattelututkimus huumeidenkäyttäjien osallisuuden muodoista, mahdollisuuksista ja rajoitteista. Helsingin Yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Pro gradu- tutkielma.

	suunnattujen vapaaehtois- ja vertaistoiminnan muotoihin liittyy. Menetelmänä teema-haastattelut, jotka on kerätty etnografista tutkimusotetta hyödyntäen.		mukseen, jonka kautta huumeidenkäyttäjille mahdollistuu kokemus yhteiskunnallisesta osallisuudesta. Osallisuuden kokemukset voivat avata huumeidenkäyttäjille kokemuksen pääsystä takaisin yhteiskuntaan. Osallisuus tarvitsee toteutuakseen hallinnollisia ja taloudellisia resursseja.
Niina Rahikka-Räsänen ja Sanna Ryyänen. Osallistuminen ja osallisuus lähidemokratiassa. Uusi paikallisuus-hanke. 2014. Itä-Suomen yliopisto.	Tutkimusraportti keskittyy tarkastelemaan osallisuutta ja osallistumista matalan kynnyksen osallistumisen näkökulmasta. Tavoitteeksi asetettiin löytää näkökulmia ja käytännönläheisiä ratkaisuja siihen, miten kansalaisosallistumista voi tukea ja miten osallistumiskynnystä lähidemokratian prosesseissa voisi mataltaa.	Tutkijat osallistuivat Uusi paikallisuus -hankkeen henkilöstön kanssa kehitysprosessin arviointi- ja kehityskeskusteluihin Tampereella sekä haastattelivat osahankkeen projektipäällikköä.	Osallisuuden vahvistuminen on mahdollista ainoastaan silloin, kun osallistuminen tarjoaa osallistujille todellisia mahdollisuuksia tuoda esille näkemyksiään, kantaa vastuuta ja käyttää valtaa. Osallistumista edistäväksi suunnitellut rakenteet tai menetelmät saattavat myös itse rakentaa osallistumisen esteitä. Olennaista on ovien avaaminen yhteisistä asioista kiinnostumiseen.

Koulutuskalenteri (syksy 2017)

Päivämäärä	Koulutus	Kouluttaja
26.10.17 Klo 10.00	Vapaaehtoisuuden periaatteet + Fattaluudan toimintamuodot	Johanna Sipari + Niina
31.10.17 Klo 10.00	ATK + tutustuminen terveystietokoneilla, matkakortit Lastensuojelun palvelut	Anna Liakka Klo 12.00
7.11.17 Klo 10.00	ATK + TE-toimiston sähköiset palvelut	Anne Ristola Klo 10.30
9.11.17	Sosiaali- ja terveystieteiden palvelut	Kaisa Heikkola (tk Kla) Heidi Mäkinen
14.11.17 Klo 9.00	Maahanmuuttajapalvelut	Anu Kilpinen
14.11.17 Klo 9.00	Kelan sähköiset palvelukanavat	Mari Harju
16.11.17 Klo 9.00 Klo 10.30	Mielenterveys- ja päihdepalvelut Oppisopimus ja aikuisopiskelu	Riitta Rouvinen Susanna Eerola
18.11.17 Klo 10.00	Tutustumiskäynti Monikulttuurinen toimintakeskus Mylly	Lorena Vasquez
21.11.17 Klo 9.00	Aikuissosiaalityö Diakonia	Raija Lappalainen Elina Virmakoski
23.11.17 Klo 9.00	Asumispalvelut	Pilvi Welin
28.11.17	Talous- ja velkaneuvonta	Kirsi Parikka

Klo 10.00		Krista Hietanen
5.12.17	Sosiaali- ja potilasasiamies	Sirkku Bilaletdin
12.12.17	Sosiaalitoimisto Loppukokeet	Anna Liakka Johanna Sipari
14.12.17	Väliarviointi ja kehittämispäivä Kokeen palautus Yhteinen tutustuminen Infokioskiin + uniformujen jako	
18.12.17	Kauden päätös/ Kairo / Vadelmavene- pakolainen	
15.1.18	Päivystykset alkaa	

Mainoskirje koulutuksesta:**Stop Huumeille Ry:n Fattaluuta-toimintamalli jalkautuu Kotkaan****Mikä tarkoittaa?**

Fattaluuta-toimintamalli on Stop Huumeille ry:n kehittämä toimintamalli, jossa koulutetaan pääasiassa päihdekuntoutujia toimimaan koulutettuina vertaispalveluohjaajina Stop Huumeille ry:n tiloissa sekä eri virastojen (Kela sekä Helsingin sosiaali- ja terveysvirasto) auloissa. Veikkauksen tuotoilla tuettu toiminta on alkanut vuonna 2011 Helsingissä, ja loppukokeet suorittaneita fattaluutia on jo lähes 50.

Kotkassa on tarkoituksena kouluttaa pieni ryhmä, mahdollisesti 4-6 henkeä, toimimaan vapaaehtoisina tukihenkilöinä erilaisten hakemusten ja kaavakkeiden kanssa kamppaileville.

Koulutukset järjestetään **Kumppanuustalo Viikarissa** (Mariankatu 24) ja niihin sisältyy kahvihetki sekä matkakorvaus. Koulutuspäiviä ovat tiistait ja torstait. Koulutuksen kellonaika on vielä avoin, koska päätämme sen yhdessä. Yhden koulutuksen kesto on 2-3 tuntia/kerta. Koulutus perustuu kunkin osa-alueen ammattilaisten luentoihin/koulutukseen sekä yleiseen keskusteluun aiheesta, kuten Kelan, sosiaalitoimiston, velkaneuvonnan ja asumispalveluista.

Pilotti starttaa **26.10.2017 klo 10 Kumppanuustalo Viikarissa**.

Ketä koulutetaan?

Koulutukseen haetaan henkilöitä, jotka haluavat kehittää itseään sekä jakaa eteenpäin oppimaansa tietoa. Voit olla myös päihde- tai mielenterveyskuntoutuja. Auttavat ATK-aidot ja halu auttaa ovat valmiuksia, joille on hyvä kasvat-
taa tietotaitoa kurssin kautta. Toiminta on päihteetöntä ja lääketeetöntä!

Tämä on projekti, jossa kaikki voittavat!

Pilottiryhmä on pieni, joten ryhmäytyminen ja yhdessä oppimisen ilo tulevat varmasti kantaviksi tekijöiksi jo alkumetreillä.

Päivystys toimii jatkossa Kotkan pääkirjastossa, terveystioskin yhteydessä, erikseen sovittuina aikoina noin 2-3 tuntia kerrallaan. Avun tarvitsija saa tietoa siitä, mille luukulle mennä missäkin asiassa, ja vapaaehtoinen saa onnistumisen iloa tiedon jakamisesta.

Kuka tässä huseeraa?

Kotkan Kaupungin Terveystiedonkeskuksen projektiyksikkö on projektin vetovastuussa. Lisäksi pilotin osasena toimii sairaanhoidonopiskelija Niina Virtanen.

Vastaamme mielellämme lisäkysymyksiin ja otamme projektille nimiehdotuksia vastaan!

Niina Virtanen (niina.virtanen@netti.fi) 050 3442092

Johanna Sipari (johanna.sipari@kotka.fi) 040 7786354

Kymen Sanomien artikkeli

4

KYMEN SANOMAT Keskiviikko 25. lokakuuta 2017

KYMEN SANOMAT

Perustettu 1902

Julkaisija Kaakon Viestintä Oy

Vt. vastaava päätoimittaja
Pekka Lakka (05) 5388 3201

UUTISET

PÄÄKIRJOITUS

Wahlroos lyttää perustuslain

Björn Wahlroos on tyytymätön nykyiseen perustuslakiin ja eduskunnan perustuslakivaliokunnan toimintaan. Pamfle-tissaan Hiljainen vallankumous Wahlroos katsoo perustuslain johtaneen poliittiseen lamaanukseen. Pankkiirin mielestä presidentiltä pois otettu valta ei ole nyt oikein kenelläkään ja perustuslakivaliokunta on täysin asiantuntijoiden ohjailtavissa.

Wahlroos ei ole arvostelussaan yksin. Entinen pääministeri Esko Aho (kesk.) arvioi äskettäin, että perustuslakivaliokunnasta on tullut riippa, ja valiokunnan entinen puheenjohtaja Kimmo Sasi (kok.) syyttää nykyistä valiokuntaa ylitulkinnoista.

Oikeistolla ja vasemmistolla on perinteisesti ollut eri näkemys siitä, mitä kansalaisten perusoikeuksiin kuuluu. Oikeistossa pitäydyttäisiin niin sanotuissa negatiivisissa oikeuksissa, joilla turvataan valtion puuttumattomuus esimerkiksi kansalaisten sananvapauteen, kun taas vasemmistossa perusoikeuksiin halutaan liittää myös positiivisia oikeuksia. Wahlroosin mielestä nämä taloudelliset oikeudet eivät kuulu perustuslakivaliokunnalle, koska ne ovat "poliittisia".

Wahlroosin ja muiden kommentteista kuultaa pettymys siitä, etteivät heidän ajamansa uudistukset työelämässä ja terveyspalveluiden yksityistämässä sote-uudistuksen yhteydessä ole edenneet toivotusti. Perustuslakivaliokunta on jo moneen kertaan joutunut palauttamaan esitykset uuteen valmisteluun, koska on nähnyt niissä perustuslainvastaisuuksia. Pian nähdään, miten uusimman esityksen käy.

Perustuslakia ei kuitenkaan pitäisi muuttaa vaihtelevien poliittisten suhdanteiden mukaan, vaan sen on tarkoitus päinvastoin antaa suojaa heilahduksia vastaan.

Markku Kumpunen
markku.kumpunen@kaakonviestinta.fi

KYMEN SANOMAT | UUTISTOIMITUS

TUOTTAJAT

Marja Luomi puh. (05) 2100 5311,

Kirsi Mäkinen, puh. (05) 2100 5310,

Riina Lehtoranta, puh. (05) 2100 5310,

Pekka Kimpanpää, puh. (05) 2100 5310

UUTISVINKIT

puh. (05) 2100 5311,

verkossa kymensanomat.fi/uutisvinkki,
sähköpostilla uutiset@kymensanomat.fi

YHTEISKUNTATOIMITUS

Issu Huovinen, puh. (05) 2100 5434

Tiina Katajisto, puh. (05) 2100 5361,

HAMINAN TOIMITUS

Antti-Jussi Larvio, puh. (05)2100 5355,

Aino Mehtäjä, puh. (05)2100 5436

Toimittajien sähköpostiosoitteet
etunimi.sukunimi@kymensanomat.fi

Niina Virtanen ja Johanna Sipari ovat mukana jalkauttamassa Fattaluuta-toimintamallia Kotkaan.

Fattaluuta oppii itse ja auttaa muita

KOTKA | Helsingin Stop Huumeille Ry:n kehittämässä toimintamallissa koulutetaan vapaaehtoisia matalan kynnyksen auttajiksi hakemusten ja kaavakkeiden täyttämässä.

OTA YHTEYTTÄ KERRO JUTTUVIHJE UUTISPUHELIN

05 2100 5311

Sähköposti: uutiset@kymensanomat.fi
Verkko: kymensanomat.fi/uutisviikki
Kännykkäkuvat mms-viestinä 13355,
alkuun KY KUVA

JAKELU

Jakeluhäiriöt

ma-pe klo 6.00-16.00,
la-su klo 6.00-12.00
0200 220 20 (pvm/mpm)

Karhulan Omega Apteekki
Karhulan Torilla Vesivälinaukio 3

**Coldzyme 7ml
Suusuihke**
flunssaa vastaan
koko perheelle

12€

Avoimna arkisin 9-17:30 lauantaisin 9-14 • p. 05-4605 3000

KIMMO SEPPÄLÄ

Stoppi päihteiden käytölle

PÄIHITEIDEN käytön lopettamiseksi on Kotkassa tarjolla monenlaista tukea.

– Katkilla terveysasemilla on aluehoitaja ja psykiatrin sairaanhoitaja, joilta saa apua tarvittaessa nopeasti, kertoo Kotkan mielenterveys- ja päihdepuhelukeskus MiePän palveluesimies **Riitta Rouvinen**.

Kotkansaaressa terveysasemalla palvellee lisäksi matalan kynnyksen palvelupiste, joka on avoinna maanantaista torstaihin kello 13–15. Sieltä saa neuvoja, ohjausta ja tukea.

– MiePä-keskuksella on Karhulasa psykiatrin poliklinikalla hoitotilmejä, joihin voi hakeutua terveyden tai sosiaalihuollon ammattilaisen lähteellä. Psykiatrin poliklinikalla hoidetaan niin mielenterveysongelmista kärsiviä kuin päihdepotilaitakin, Rouvinen kertoo.

KOTKANSAAREN Kirkkokadun akuutti-työryhmä tarjoaa apua kiireellisiin mielenterveys- ja päihdeongelmiin, eikä sinne tarvita lähetettä. Samassa paikassa sijaitsee myös korvaushoitoyksikkö.

– Kotkassa palvellee myös kuntoutuksyksikkö Mleku, joka on MiePä-keskuksen toimintaa. Se on auki kaikkina viikkipäivinä ja vuorokaudenaikoina. Lisäksi A-klinikan katkolla Turvalassa on tarjolla apua päihderippuvuusongelmista kärsiville ja heidän läheisilleen.

HAMINAN terveyskeskuksessa toimii matalan kynnyksen avaintiimi, joka auttaa päihdeongelmia. Apua saa tarvittaessa myös kaupungin sosiaalitoimen kautta.

Stoppari on Haminaassa toimiva nuorten hoitoyhteisö, jonka kattojärjestö on myös A-klinikka Oy. Se on 13–21-vuotiaille tarkoitettu hoitopaikka. | **ESSI KESTI**

ESSI KESTI
@kymensanomat.fi

KOMMENTTI

Huumeiden käyttö kertoo pahoinvoinnista

ROTTAKOKEISSA on huomattu, että virikkeettömään hakeen suljetut eläimet oppivat nopeasti valitsemaan kahdesta juomapullosta sen, joka sisältää myös optaattia pelkän veden sijaan.

Kanadalainen psykologi Bruce Alexander päätti kokeilla mitä tapahtuisi, jos rotilla olisi päihteen lisäksi mielekästä toimintaa. Hän rakensi rottaparatiisin, joka oli neljömäärältään 200 kertaa normaalia laboratoriohakkia suurempi. Runsaiden virikkeiden lisäksi sinne sijoitettiin lajitovereita ja tutut juomapullot, joista toinen oli oplaatein rästetty. Sitten tapahtui kummaa. Jo morfiinikoukussa olleet rotat valitsivat useammin puhtaan juomaveden kuin huumeen. Morfiinille altistamattomat yksilöt eivät olleet huumeilukusta erityisen kiinnostuneita, vaan satunnaisesti kokeiltuista huolimatta suosivat puhtaasta vedestä.

Päihdeaddiktin häkki voi olla näkymättömyydestään huolimatta yhtä todellinen kuin rotilla. Niin kauan kuin hoidetaan pelkkää seurausta syyn sijaan, mahdollisuus muutokseen on heikko.

ESSI KESTI

FATTALUUTA-toimintamallille etsitään vielä kotkalaiseen suuhun sopivaa nimeä, sillä sosiaalitoimea tai sen työntekijää tarkoittava fatta-slangisana ei välttämättä aukea kymenlaaksossa.

Tarkoituksena on kouluttaa ryhmä vapaaehtoisia, jotka päivystävät erikseen sovittuina aikoina Kotkan pääkirjaston terveyskioskin yhteydessä noin 2–3 tuntia kerrallaan. Fattaluudat auttavat erilaisten hakemusten ja kaavakkeiden täyttämässä sekä neuvovat, mistä apua kannattaa hakea missäkin tilanteessa.

Helsingissä mielenterveys- ja päihdekuntoutujille suunnattu toiminta on alkanut vuonna 2011.

– Koulutus on toiminut hyvänä ponnahduslautana päihdekuntoutujille, mutta mukaan ovat tervetulleita myös esimerkiksi pitkäikäistyötömät, kertoo hankkeesta vastaava terveydenedistämisen

koordinaattori **Johanna Sipari**.

Helsingissä koulutuksen suorittaneista vapaaehtoisista valtaosa on sittemmin työllistynyt tai lähentynyt opiskelemaan.

SIPARI kertoo matalan kynnyksen toiminnan ja syrjäytymisen ehkäisyn olevan hänelle sydämen asioita. Hän innostui toimintamallista luettuaan siitä kertovan lehtijutun.

– Otin yhteyttä Helsingin Stop Huumeille Rychyn ja löysin päästinsinkö tutustumana projektiin. Sitä kautta sain ohjaustukea ja neuvoja siihen, miten asiassa kannattaa lähteä etenemään, hän sanoo.

KOULUTUSTILAISUUKSIA on yhteensä kaksitoista, ja ne järjestetään Kumpulauustalo Viikarin tiloissa Kotkansaaressa tiistaisin ja torstaisin. Luennoinnassa käy eri osa-alueiden ammattilaisia, kuten Kelan, velkaneuvonnan, sosiaalitoimiston ja asumispalveluiden henkilökuntaa. Alkaa on varattu myös keskustelulle, ja kukin

koulutus kestää kahdesta kolmeen tuntiin.

Osallistujille kustannetaan kahvit ja matkakorvaukset. Projektin vetovastuussa on Kotkan kaupungin terveydenedistämisyksikkö ja Fattaluuta-pilotissa toimii Siparin lisäksi sairaanhoitajaopiskelija **Niina Virtanen**.

– On upeaa, miten vaitava merkitys koulutuksella on ollut siihen osallistuneiden itsenunolle, hän sanoo.

PILOTTIRYHMÄ on pieni, vain neljästä kuuteen henkilöä, mutta mukaan mahtuu vielä.

– Tavoitteena on kouluttaa ensisijaisesti asiakaslähisiä auttajia, eikä norsunluutormissa istuvia idearihelisiä, kertoo Virtanen.

Fattaluutien koulutus alkaa Kotkassa torstaina 26.10. klo 10.00. Lisätietoja antavat Johanna Sipari, puhelinnumero 040 7786354 ja Niina Virtanen, 050 3442092

INFOKIOSKI, LOPPUKOE KOTKA 2017

NIMI _____

Lue kysymykset hyvin ja vastaa niihin mahdollisimman tarkkaan.

Osio 1: Kela ja sosiaalitoimi

Mitä tarkoittaa täydentävä eli harkinnanvarainen toimeentulotuki ja mihin sitä voi saada? (2p)

Mitä tarkoittaa ennaltaehkäisevä toimeentulotuki ja kuka sitä voi saada? (2p)
Millaista muuta apua sosiaalitoimistosta voi saada kuin rahaa? (2p)

Et saa sosiaalityöntekijääsi kiinni kiireellisessä asiassa. Kehen voit olla tällöin yhteydessä? (2p)

Milloin henkilö on oikeutettu toimeentulotukeen? (2p)

Kerro vähintään neljä Kelan maksamaa etuutta? (4p)

Osio 2: Asuminen

Kerro kolme tahoja, jolta voi hakea asuntoa Kotkassa? (3p)

Mistä kriisitilanteessa saa katon päänsä päälle Kotkassa? (1p)

Miten ohjaisit asunnotonta ihmistä asunnonhaun alkuun Kotkassa? (2p)

Osio 3: Päihde- ja mielenterveyspalvelut kotkalaisille

Kerro:

- a) Minne ohjaat asiakkaan, jolla on kiireellinen päihde- ja mielenterveyspalveluiden avuntarve? (2p)
- b) Minne ohjaat asiakkaan, jolla on kiireetön päihde- ja mielenterveyspalveluiden avuntarve? (2p)
- c) Kaksi päihteetöntä olohuonetta Kotkassa? (2p)
- d) Minne Kotkalaiset ohjataan katkaisuhoidon? (1p)
- e) Päihteidenkäyttäjä haluaa hakeutua hoitoon, minne ohjaat hänet? (2p)
- f) Mielenterveysasiakas haluaa hakeutua hoitoon, minne ohjaat hänet? (2p)

Osio 4: Työ- ja elinkeinotoimisto

Miten henkilö pääsee työmarkkinatuen piiriin? (2p)

Miten menettää työmarkkinatuen? (2p)

Miten saa karenssin ja mikä on sen pituus? (2p)

Osio 5: Asiakkaan/potilaan oikeudet ja velvollisuudet

Kerro:

- a) Kolme asiakkaan oikeutta Kelassa (3p)
- b) Kolme asiakkaan oikeutta työ- ja elinkeinotoimistossa (3)
- c) Kolme asiakkaan oikeutta sosiaali- ja terveystieteiden virastossa (3p)
- d) Kolme potilaan oikeutta päihde- ja terveystieteiden palveluissa (3p)
- Kerro kolme asiakkaan/potilaan velvollisuutta, jotka pätevät kaikilla (3p)

